

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

X. Pro se in Senatu Mediolanensi, cùm de mutatione nominis à Fabio
Lupu,& à Macrino Nigro fuisset accusatus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

PROSE IN SENATU
MEDIOLANENSI;
cū de mutatione nominis à Fa-
bio Lupo, & à Macrino Ni-
gro fuisset accusa-
tus.

ORATIO X.

*V*M ita vita mea rationes ab ineunte
etate suscepissem, Patres Conscripti, vt
& parentum meorū optimorum homi-
num consilijs, & praeceptorum, quos
mibi plures, & eos per quā eruditos
habere contigit, institutionibus, & natura etiam ipsi-
us instinctu, quam semper tanquam optimam ducem
mibi sequendam esse censui, quacunque facerem, om-
nia fugienda turpitudinis, & honestatis adipiscenda
causa mihi facienda esse statuerem, vt non ocio, sed
labori, non libidini, sed industria, non inertia, sed
ingenuis artibus me natum existimarem: sperabam
fore, vt non solum ab aduersariorum meorum accu-
sationibus, quos ego semper, propter eam, qua cum
eis mihi est, collegij societatem, & colui, & obser-
uaui: sed etiam à maleuolorum hominum oculis, &

ab omni denique reprehensione totius vitæ meæ
 sus tutus esset perpetuò futurus. Quid enim aut
 cusatorum calumnias, aut obrectatorum maledictio-
 nes ille pertimescat, qui rectæ voluntatis conscientia
 munitus, primò neminem vnquam sponte laeserit; de-
 inde pro virili parte quàm plurimis semper prodesse
 studuerit? Sed profectò nihil est tam integrum, quod
 non frangere; nihil tam sanctum, quod non violare,
 nihil denique tam munitum, quod non expugnare vel
 nocendi cupiditas, vel inuidia conetur. Si quis enim
 diligentissimè querat, P. C. nihil aliud in causa
 esse reperiet, cur aduersarij mei tam in me acriter ex-
 arserint, tam infensi infestique sint, vt omni contu-
 melia me inuadant, de me fama que mea detrahant,
 me accusandum vobis esse censeant: nisi quia tam bre-
 ui tempore præter spem atque expectationem suam
 hac in literarum professione, qua sibi maximè place-
 bant, in qua primas obtinebant, & se perpetuò reg-
 naturos opinabantur, se dignitate vident à me benefi-
 cio vestro superatos. Hoc est, quod eos assidue tor-
 quet, quo dies noctesque cruciantur, quo penitus dis-
 rumpuntur. Nam vsque eò laedendi cupiditate con-
 tra famam dignitatemque meam feruntur, vt
 dum me nimis cupidè atque importunè insectantur,
 vobis etiam, P. C. petulanter & improbè maledi-
 cant: neque satis aduertant, aut cogitent, me sine
 pe vestra, sine auxilio, sine auctoritate nequaquam
 hunc dignitatis gradum ascendere potuisse. Quos ita
 dum mihi procacitate lingua nocere student, dum
 me virus acerbitatis suæ vomunt, eodem tempore ve-

strum etiam de me iudicium perspicue condemnent. Quicquid enim est in me dignitatis, quicquid gloria, quicquid honoris, id à vobis, P. C. me totum accepisse non solum grato animo cognosco, sed etiam libentissime prae dico. Vos me nouum hominem ex umbra, quod aiunt, in solem eduxistis. Vos hanc mihi amplissimam atque honestissimam vtriusque Linguae publicè docendae prouinciam vestra sponte demandastis. Vos mihi liberos vestros atque vniuersam Mediolanensem iuuentutem erudiendam commisistis. Vos ydem postea, cum propter bellorum tumultus, intermissis literarum studijs, ab hac vrbe discessissem, amplificato stipendio me reuocandum anno superiore censuistis. Neque hoc imprudentissimi homines aduersarij mei considerant, vos sapientissimos & Reip. amantissimos viros nequaquam ad hoc munus me reuocaturos fuisse, nisi probum virum, & tali dignum officio iudicauissetis. Sed cum nullum in me scelus, nullum flagitium, nullam petulantiam, nullum eiusmodi crimen, quo meum nomen probabili de causa deferrent, ne fingendo quidem excogitare potuissent, propterea quod ego semper ab ineunte aetate, quoad facultas me atulit, innocentiam atque integritatem vita complexus sum: videte, quò tandem incredibili nocendi studio progressi fuerint. Hanc vniam leuem & prorsus inanem accusationem, quemadmodum vos eam pro summa vestra prudentia iudicaturos spero, quòd ipse mihi nomen immutarim, suscipere non dubitarunt, vt si quo modo fieri posset, vestram à me beneuolentiam, quam in me singularè semper ostendistis, vestrosq; ani-

mos à dignitate mea, cui semper haectenus magnopere fauistis, abalienarent. In eam enim spem atque opinionem venerant, fore, ut ista sua tam populari actione statim opprimerer: & penè prius à vobis condemnarer, quam ab eis reus fierem. Nam me propter eorum hostilem impetum adeò timore perterritum existimabant, ut apud vos, quorum animos audis in me criminationibus accendere atque inflammare conati fuerant, pro me ipso dicere nihil profusus auderè. Sed illud eos omnino fugit, P. C. mag-

Cic. pro T. Annio Milone. nam vim esse conscientiae, quod ait Orator, in vtriusque partè, ut neque timeant, qui nihil commiserint, et poenā semper ante oculos versari putet, qui peccarint. Hæc igitur vna res innocentiae meae fidem cuius vestri facere debet, quod nulla sceleris conscientia territa simul atque mihi dies dicta est, nihil recusavi, quod minus vadimonium obirem, & vestro me iudicio, nulla interposita mora, committerem: quamuis multa essent, quae contra me facerent hoc tempore, non ignorarem. Primum aduersariorum meorum summa gratia, quae plurimum eos in hac ciuitate posse non mirum est, cum multos nobiles ciues simulatione probitatis deuinctos consuetudine sua teneant, apud quos se deum in docendo faciunt, & eruditionem atque doctrinam suam maiorem in modum extollant & amplificent: quae certè scientiae opinione, multorum gratiam & fauorem aucupantur. Deinde incredibilis eorundem audacia, profluentiaque loquendi, qua mortalibus omnibus antecellunt: ut nihil tam incredibile esse videatur, quod in quemuis hominem impudentissimè fingendo dicunt.

non audeant. Mihi verò, quod vos, P. C. non ignorare certò scio, mirificus quidam à natura pudor insitus est, vt cum in alienis etiam causis initio dicendi cõmoueri soleam, tum hoc tempore, quo mihi pro me dicendũ est, etsi recta conscientia fretus, audenti animo in hunc locũ venerim: tamen facere non possum, quin aliquo timore concutiar. Sape enim mihi venit in mentem subuereri, ne si fortè de me, me æque vitæ rationibus aliqua dicere conatus fuero, in arrogantia suspicionem incidam, quam in hoc orationis meæ principio, P. C. maximè velim à vobis deprecari: vt quæ mihi de me necessariò dicenda sunt in hac causa, non ea me mea sponte, qui ab omni penitus ostentatione semper alienus fui, sed ab aduersarijs coactum, ne turpi iudicio victus abeam, commemorare existimetis. Nam si pudoris atque naturæ meæ rationem habere voluero, nihil vt de me liberè, nihil magnificè dicere audeam, nullam asserre causam poterò, cur me vos dignum existimaueritis, quem ad hoc tã amplum tamque honestum publicè docendi munus eligeretis. Huc acedit opinio quedam, quæ iam penitus insedit atque inueterauit in omniũ ferè mentibus: Non nisi alicuius fraudis atque maliciæ causa solere nomen immutari. Quæ in re maximè sese extulit atque exultauit aduersariorum oratio: vsq; eò, vt hoc vno nomine se putent effecisse, vt me quam cupidissimè vos, P. C. damnaturi sitis. Sed, vt spero & opto, nunquam improbitate sua, nunquam conuicijs & calumnijs suis efficiunt, vt vos ista prudentia atque sapientia, tam leui criminatione ducti, ciuem eum,

in quem tot ac tanta iam pridem beneficia contulisti, quem vestra sponte tantis honoribus condecorasti, innocentem aduersariorum crudelitati iugulandum tradatis. Quæ est enim ista accusatio, qua se sperant apud vos non tantum omni me dignitate spoliare, sed etiam, si fieri potest, infra mortuos amandare? quam leuis? quam nugatoria? quam indigna vestris aures vestroque conspectu? Quid est, quod in me reprehendatis, boni accusatores? An me fortasse nefarium aliquod, aut impium, aut scelestum perpetrasse conigitis? Nihil minus. Quid ergo? Tibi, aiunt, nomen immutasti. Cum enim prius ab omnibus Antonius Maria dicereris, nunc te Marcum Antonium vocari iubes. En crimen. En accusatio. Digna causa, propter quam tantas isti Tragedias excitare me insectentur, exagitent, ex hominum numero exciendum atque exterminandum esse clamitent. Nihil enim aliud in me tam longo sermone suo, tot aduersis nugis aduersarij reprehenderunt, nisi quod unum in nomine meo syllabam immutarim, atque ex Maria Marcum fecerim. Equidem eum esse me gaudeo, P. C. in quem, cum maximè cuperent aduersarij, ne verisimile quidem vllum crimen fingere potuerunt. Tota enim eorum accusatio, quemadmodum audiistis, in nominis mutati reprehensione versata est: nihil de vita, nihil de moribus, nihil de honestatis fama detraxit. Quod ab istis non ideo factum est, quia deesset illis maledicendi cupiditas, sed per enim maledici conuiciatores & fuerunt, & habiti sunt: sed quia nimis impudenter & aperte mentiri

riri sunt, cum nihil omnino, quod probabiliter accusare possent, inuenirent. Bene habet. Iacta sunt optima defensionis meae fundamenta. Neque enim vereor, ne fraudis alicuius aut malitiae gratia nomen à me quisquam vestrum immutatum existimet, cum prope aduersariorum confessione vir bonus atque integer iam iudicatus esse videar. Nam qui accusator nihil in eius vitam dicit, quem accusat, is planè virum probum atque honestum se accusare confitetur. Itaque mihi facilis ab aduersarijs & expedita ratio defensionis proposita est: quoniam vt ipsi tacendo confitentur, omnis abest à me meisque moribus fraudis atque malitiae suspicio. Sed vt facilius intelligere possitis, P. C. quod iam vobis penè persuasum esse certum habeo, nihil hac in re malitiosè, nihil improbè gestum à me fuisse, date mihi hanc veniam, accommodatam huic cause, mihi ad vincendum prope necessariam, vobis, quemadmodum spero, non molestam: vt apud vos de meipso & de superiore vita mea paulò liberiùs aliqua dicam. Sic enim & verum ex me audietis, & mores meos purgatos probatosque esse intelligetis: & de tota huius cause ratione liquidiùs & apertiùs iudicare poteritis. Iulianus Comes, homo cum innocentia atque integritate vita, tum officio, fide, auctoritate sui municipij facile Princeps, mihi pater fuit, P. C. qui cum Maioragiù vicù habitaret, atque ita se comiter liberaliterque gereret, vt vicinis omnibus gratus & carus haberetur, cognomen à loco sortitus est, & Maioragiùs appellatus. Is cum adhuc esset adolescens, vxorem duxit ex antiqua nobilique Comitum familia,
Magda-

Magdalenā nomine, lectissimam & honestissimā feminā : ex qua cum primò tres filias suscepisset, tertiā etiā me quartò loco suscepit : quem ex patris sui nomine, qui mortē iam pridem obierat, (sicut à plerisque fieri solet) Antoniū appellauit : vt in filio patrem à mortis quodāmodo reuocare videretur. Hoc enim præcipuum nomine semper delectata fuisse familia nostra videtur. Nā & apud maiores nostros clarissimos Comites permulti fuerunt, & hoc etiam tempore cōplures in ea sunt Antoni. Cū igitur magna quadā cū diligentia atque cura, quæ me vnicū habebat masculū, mater educaret, & quotidie vota faceret, vt viuax & superstes essem: boni ominis gratia, quemadmodū ex ipsius ore audiui, nomini meo Maria addidit : vt sanctissimū illud diuinæ matris nomen, materna quadā pietate muliebrique religione mihi additū, gratiorē ex nomine meo sonū atque amabiliore ad ipsius matris res apportaret. Eam enim sæpissimè cōmemini discesse Maria nomine mirandū in modū solitam esse rectari. Hinc igitur accidit, vt ab incunabulis vsque, non à matre solum, quæ mihi nomen illud addiderat, sed etiam à patre atque ab omnibus vicinis Antonius Maria semper vocatus fuerim. Neque enim vnquam à matre nomine me passa est mater, quoad vixit, appellari, quæ pater, cū hoc parui esse momenti iudicaret, in re matris voluntati refragari voluit. Ab his initijs profectus, vt primū per ætatem mihi licuit & Latinis & Græcis literis ad humanitatem informari, statim à parente, qui me quàm doctissimū fieri vehementissimè cupiebat, quamuis ei non admodum ampliatum

familiaris copia suppeteret, erudiendus doctissimo præceptoris traditus sum. Sed cum aliquos iam in literis progressus facere cœpisssem, postea temporum iniuria, quæ diu maximè perturbata atque tumultuosa fuerunt, effectum est, ut per annos amplius octo, tametsi literarum essem amantiſſimus, nihil tamen in eis operæ, nihil studij ponere potuerim: donec tandem cum paulò quietiora tempora successissent, à Primo Comite consobrino meo, doctissimo viro, Nouocomum, quæ Romanorū colonia fuit, vbi tunc ipse publicè docebat, magna sanè cum humanitate atque beneuolentia perductus sum. Ibi cum aliquod tempus operæ Primò didissem, qui me cum studiosè, tum per amanter erudire contendebat, & ipsius præceptoris iudicio tantum iam in literis profecissem, ut non tantum Latinos & Græcos auctores per meipsum intelligere, sed alijs etiam interpretari facile possem: Mediolanū in antiquam maiorū meorū patriam & ciuitatem veni, viuente adhuc Francisco Sfortia Mediolanensium duce ac principe. Statim Fanniani, cum adhuc ignotus in hac vrbe penitus essem, me domum suam receperunt, eaque comitate atque liberalitate erga me longo tempore vsi sunt, ut huic Lancilloto Fanniano, viro summa virtute, fide, religione prædito, non minus quam parenti me debere & sentiā, & libentiſſimè prædicē. Fui apud hunc annos circiter quinque: quo quidē tempore literarū studijs aded vehementem operam dedi, ut totū illud quinquenniū in labore atque contentione animi contriuerim, ut me non quies, non remissio, non aqualiū studia, non ludi, non conuiuia delectarint.

Testis

Testis est vir ille gratissimus atque ornatissimus
 cillotus Fannianus, patronus meus, qui mihi ade-
 me sollicitus est, meum honorem atque existiman-
 nem tuetur. Qui cum in studijs literarum me con-
 nenter versari videret, magno quodam cum amore
 pissimè reprehendere solebat, quòd acquirenda sci-
 tia desiderio, propria salutis obliuiscerer. Testes
 omnes, qui me norant eo tēpore, vt non semel prop-
 nimis assiduam studium, cum in gratissimos mor-
 incidissem, de vitæ periculo dimicarem. Erat autem
 dijs meis ille finis propositus, vt, si quo modo fieri
 amissa iam pridem in hac ciuitate dicendi ratio
 clamandi consuetudo per me restitueretur. Itaque
 tantum ipse propè quotidiano dicendi exercitio
 utebar, sed etiam nobilissimos adolescentes im-
 bili quadam cum animi voluptate propter eorum
 cellens ingenium more veterum assiduè declama-
 audiebam, & eorum dictionem, quam unquam
 poterat, ad illius diuinæ Ciceronis eloquentiam
 atque exemplar informabam. Neque tamen
 ceterarum artium ingenuarum studia pratermittē-
 Nam eodem tempore ab Arunte Bataleo ingenio
 mo & acutissimo viro in Dialectica studiosissimo
 cebar: quæ, quod ait Cicero, quasi contracta
 & eloquentia putanda est: & in Mathematicis
 plinis Hieronymo Cardano, Philosopho Medicis
 peritissimo, & nostri temporis Mathematicorum
 le principi dabam operam. Sed cum propter
 docendi rationem meam maximus quotidie
 simorum adolescentium concursus ad me fieret.

**De Claris
 Orator.**

& vos, P. C. & ceteri ciues nostri de me iam eam opinionem conceperant, vt mihi rectissime filios suos committi existimarent: cogitare cepi. longè mihi & ad famam clarius, & ad erudiendam iuuentutem commodius fore, si publicè docendi prouinciam à Gymnasiarchis nostris mihi demandari procurassem. Quam in spem & cogitationem adductus sum, postquam vir sapientissimus Philippus Saccus, huius publici consilij auctor, & vestri ordinis Princeps, me ad eam prouinciam petendam inuitauit, suamque suffragationem, omnium potentissimam & probatissimam, mihi sua sponte peramanter obtulit. Huius igitur præcipue opera, tum etiam studio atque fauore clarissimi & amplissimi viri Francisci Sfondrati, qui cum eo tempore Mediolani primarius senator haberetur, & Caroli Quinti Imperatoris consiliarius esset, summum dignitatis gradum obtinebat, magno consensu totius ordinis vestri, cum vix sextum ac vigesimum annum attigissem, ad Oratoriam artem publicè docendam electus sum. Quo quidem munere duos annos ita perfunctus sum, vt (ne quid arrogantius de me dicam) nemo diligentiam aut industriam meam desiderarit. Quin potius ita noctes & dies in omnium doctrinarum meditatione versabar, vt non tantum propinqui atque necessarii mei, sed etiam multi ex vobis, P. C. me sepius reprehenderent, quod nimios magnos labores & viribus meis impares assumere non dubitarem. Ardebam enim (vt ingenuè fatear) incredibili gloria cupiditate, quam in adolescente nequaquam esse vituperandam sapientes

pientes

pientes omnes existimant. Nullum igitur omnino
 em esse patiebar, in quo non aut publicè docerem,
 pruatè mecum ipse meditarer, & vel scriberem,
 declamarer: frequenter autem eodem die hac omnia
 faciebam. Interim cum apud nos maxima esset
 suspicio, quoniam ingentes Gallorum copia iam
 transcenderant, atque in Taurinis confederant,
 nes publici bonarum artium Professores, ut sit in
 modis temporibus, dimissi sunt, & studia literarum
 termissa. Quare cum iam bienniū in publico
 tus fuisset, & meū in hac vrbe nomen celebrari
 pisset, Mediolano sum profectus: ea tamen cogitatione
 atque mente, ut, quoniam bellū non semper fore
 rabā, ad eandē publicè docendi prouinciā instrui
 atque eruditior aliquando reuerterer. Itaque
 Ferrariā accessissem, & præclarè intelligerem:
 tā huic meæ professioni vilitatem vel mediocri
 ris ciuilibus cognitio possit asferre, propter multos
 passim occurrunt, in probatis auctoribus locos, ex
 tima Iurisprudencia decerptos atque delibatos,
 latam mihi præclarā occasionem repudiare nolui:
 eodem ardore animi, quo reliqua studia compli
 solitus fueram, etiam Ius ciuile sum amplexus.
 que Andrea Alciato ciui nostro, Iurisconsultorum
 minium non tantum huius ætatis, sed etiam veterum
 penè principi, qui proximis quatuor superioribus
 annis Ferrariæ Ius ciuile professus est, multum
 peræ dedi. Sed quia memineram, non idcirco me
 ris ciuilibus studium amplexum fuisse, ut aliquando
 consulentibus de Iure possem respondere, sed tamen
 ut

vt facilius bonos auctores intelligerem : ideo summum etiam Philosophum Vincentium Magium eodem tempore audiebam. Semper enim admirabili quodam ad Philosophiam studio concitatus fui : neque id vnquam studium, cum ab ineunte etate complexus fuisssem, mihi dimittendum esse censeui. Erant in manibus eo tempore mihi lucubrationes quadam, quas, vt amicis id à me flagitantibus obsequerer, in lucem emitte-re cogitabam. Sed incertus animo ferebar, quomodo meum in eis nomen inscriberem. Nam in verborum delectu, quod C. Caesar eloquentia principium esse dicit abbat, adeò diligens & penè dixerim superstitiosus eram, vt nullum omnino verbum, nullam verborum conuentionem, nullam dicendi formulam admit-tendam mihi esse censerem, quam non apud veteres Latinos atque probatos auctores inuenisssem. Id igitur in nomine meo precipuè seruandum esse statuebam, ne, cum Latina lingua candorem & elegantiam profiterer, aliquis mihi barbarum nomen & inusitatum aliquando posset obicere : atque eò magis, quòd mihi nullo modo conuenire videbatur, vt muliebri no-men cum virili coniungeretur. Quis enim apud anti-quos vnquam talem nominis conuentionem vel legit, vel audivit, vt quis à viro & muliere nominaretur? Legimus quidem, à belluis quosdam aliquo euentu cognomina foemine tulisse, vt Asina, Scrofa, Merula, Lamia dicerentur : sed qui à mulieribus cognomen duxerit, neminem omnino legimus. Itaque cum de hac re diu deliberasssem, tandem nomen illud Maria, quod, vt initio dixi, fuerat aduentitium & à matre additum,

Cic. de cla-
ris Orator.

O

mibi

mibi dimittendum esse statui. Neque id tamen fortis-
 etissimorum hominum consilio: qui, quod infra per-
 tuè demonstrabimus, omnino mihi licere confir-
 bant, non tantum, quod mihi displicuisset, nomen re-
 diare, sed etiam, quod placuisset, vel prænomen,
 cognomen assumere. Quæres effecit (dicam enim
 non deriuandi criminis gratia, P. C. sed vt sciatis
 quod factum est) vt ne Marcum Antonium inscri-
 re non dubitarem: assumpto etiam à patre Maioragii
 cognomine, quod ille, quemadmodum antea docui,
 sortitus à vico Maioragio fuerat. Primum igitur
 Ferrariæ, cum orationes quadam meæ, defensio-
 que Ciceronis contra Calium Calpurnium in luce
 venissent: ex earum inscriptione Marcus Antonius
 Maioragius ab omnibus, qui me norant, vocari cap-
 sum. Deinde cum, quantum mihi satis esse videretur
 Alciatum audiuissem, & hac in ciuitate, respu-
 iam belli tumultu, studia literarum instaurari mu-
 lexissem, mihi statim redeundum esse Mediolanum
 censui, vt intermissum publicè docendi munus iterum
 aggrederer. Quod haud ita multò post longè
 iori, quàm antea, stipendio atque existimatione
 stro sum beneficio consecutus. Hoc aduersariis
 aded molestum atque graue visum est, vt omni
 ratione conati sint efficere, ne pristinum locum
 um & dignitatem recuperarem: deinde cum
 ter opinionem illis euenisset, vt vos, P. C. me
 liberaliter, tamque benignè reciperetis, nunquam
 apud ciues Mediolanenses de fama atque doctrina
 mea detrahere cessarunt: donec tandem, cum alii

Suprà O
 rat. 2.

nihil criminis, quod aut verum esse aut verisimile videretur, excogitare potuissent, hanc immutati nominis actionem in me suscitauerunt. Hic est exacta vita mea cursus, P. C. hac studiorum meorum ratio, hoc duorum & triginta annorum, quibus hactenus vixi, spacium: in quo nulla fraus, nullum notabile vitium, nulla insignis malicia reperitur. Illud vnum ab aduersarijs, in omnem vitam meam studiosè cupideq; perquirentibus, grauius est reprehensum, quod in nomine meo Mariam in Marcum permutarim. Quod quidem per se, nullo adiuncto scelere, nullo dolo, nulla fraude, quàm leue sit atque ridiculum crimen, puto vestrum penitus ignorare neminem. Intellego, P. C. totam aduersariorum accusationem tres in partes distributam fuisse: & in huius facti mei reprehensione, vnam earum, quòd contra leges atque instituta maiorum, alteram, quòd contra omnium consuetudinem, tertiam, quòd contra decus atque honestatem sit, esse versatam. Quibus singulis ordine mihi respondendum esse arbitror: vt si fortè aliquid oratione sua se perfecisse existimant, hac illis opinio detrahatur: & iam tandem intelligant, aliud esse verè atque iuste accusare: quod in hominem innocentem minimè facere potuerunt: aliud improbè atque maledicè conuiciari, quod vnum in tota sua accusatione consecuti sunt. Ac mihi quidem in hac prima parte non admodum laborandum esse video. Quoniam, etsi contra leges hoc à me factum aduersarij dixerint, nullam tamen penitus neq; diuinam neque humanam legem proferre potuerunt,

qua cautum sit, ne nomen immutare liceat: sed tunc
 tum à quibusdam Iurisconsultis se audiuisse dixerunt,
 à legibus, ne quis sibi nomen mutet, prohiberi. Quod
 quidem in re cum summam, atque, ut ipsi Iurispruden-
 tes vocant, crassam ignorantiam, tum etiam maximam
 leuitatem ostendunt: qui cum apud tales viros, qui
 les vos estis, P. C. iudicium exerceatur, sperent ex
 eo, quod ipsi aliquando vel audiuerunt, vel, quod est
 verisimilius, se audiuisse commenti sunt, non autem
 ex eo, quod re vera lege sancitum inuenitur, vos lo-
 gum peritissimos & religiosissimos obseruatores iudic-
 caturus. Quamobrem ita cum eis agam, si quo modo
 conuenire possim, ut hac de causa statim decidatur.
 Si lex vna vel ciuilis, vel diuina, vel pontificia repe-
 tur, quae sine fraude mutare nomen prohibeat, nihil
 mihi profint exempla doctorum hominum, quae pluri-
 ma sunt, nihil antiqua consuetudo, quae vim legum
 obtinet, nihil denique vita, ad hunc usque diem
 nestè acta: me confestim damnate: me quod
 supplicio dignum existimate. Sed si verba tantum
 inania fundunt accusatores, si tantum ea dicunt,
 quae non modo non auctoritatibus aut rationibus con-
 firmant, sed ne confirmare quidem laborant: poterit
 risne vos ista sapientia, ista religione, ista iustitia, P.
 C. animum inducere, ut ea credatis, quae hostili
 nimo, sine vllis testibus, sine legum auctoritate, sine
 ne vlla firma probatione, contra me isti falsa crimina,
 quasi venenata tela, conijciunt? Noui vestram
 telligentiam, vestram fidem, vestram equitatem. Nihil
 lo modo feretis, ut is vestro iudicio damnatus abeat,

quem

quem non certo aliquo crimine, sed tantum calumnia quadam, & falsa Iuris interpretatione circumuenire aduersarij cupiunt. Nam quæ tandem sunt istæ leges, contra quas à me factum esse dicitis accusatores? vbi scriptæ sunt? vbi reperiuntur? ciuilesne sunt? an pontificiæ? an diuinæ? generales, an municipales? Equidem cum & ipse diu multumq; totum Iuris ciuilibus & pontificij Corpus percurrissem, & vtriusque Iuris peritissimos homines consulissem, nullam vnquam legem, nullum senatusconsultum, nullum plebiscitum, nullam principum constitutionem, nullum magistratum edictum, nullum prudentum responsum aut reperi, aut esse audiui, quo speciatim cautum sit, ne quis sibi nomen immutet. Quod si vos esse dicitis, cur non quamprimum profertis? cur non in medium adducitis? Legimus quidem Athenis lege cautum fuisse, ne quis sibi maternum nomen imponeret, neve scemina familiarum cognomina vel celebritatem susciperent: sed quid hoc ad causam nostram? Nam etiam si grauisimis pœnis & sanctionibus apud alias nationes mutare nomen lege prohibitum esset: non tamen apud nos ideo damnari quisquam deberet, nisi nostræ etiam vel ciuiles, vel pontificiæ leges prohiberent. Nunc verò cum nullam neque nostram, neque externam legem inuenire possitis, qua mutatio nominis impediatur, quid est, quod hoc nomine me tam impudenter vrgeatis, vt contra leges à me factum fuisse clametis? Sed quid in leuiculis istis calumnijs vestris commoror? Quid si leges nostræ nominis mutationem non modò non prohibent, verùm etiam apertè concedunt?

dunt? Quid si, quod vos contra leges esse dicitis, ego luce clarius à legibus ipsis permitti docuero: quæ erit causa, quò minus improbißimi calumniatores se videamini? Quid ergo? Vos nullam legem, quæ prohibeat, afferre potuistis: ego verò contra, quæ permittat & concedat, & licere palàm testetur, afferre possum. Negatis? At iam efficiam, ut vel inuiti se videamini. Recita Diocletiani atque Maximiani legem, quam Iustinianus in suo Codice comprobavit, & perpetuò deinceps ratam esse voluit. Recita. Lex Diocletiani & Maximiani: Sicut initio nominis, prænominis, cognominis recognoscendi singulos, impositio libera est priuatis: ita eorum immutatio innocentibus periculosa non est, Mutare itaque nomen, vel prænomen, vel cognomen sine aliqua fraude licito iure prohiberis, secundum ea, quæ sæpe statuta sunt, minime prohiberis, nulli ex hoc præiudicio futuro. Audisti P. C. quàm clarè, quàm apertè, quàm dilucidè nomen, vel prænomen, vel cognomen mutare lex concedat, modò liber sit is, qui nomen mutat, & id sine aliqua fraude faciat? Quin eadem lex ostendit, hoc non semel esse tractatum, sed sæpe statutum fuisse: cuius ait: Secundum ea quæ sæpe statuta sunt. Quàm autem tem apposita, quàm venusta, quàm pulchra, quàm rara similitudine legislator vitur, ne fortasse aliquis hac re dubitare posset, & leuatis aut inconstantibus man timeret, si nomen sibi mutare voluisset! Hoc inquit, est in arbitrio atque in potestate nostra, ut quæ docunque nobis placuerit, nomen immutemus: quæ admodum enim initio nominis impositio cuiilibet libe-

Lib. 9. tit.
25. de mu-
tat. nom.
l. vnic.

ra est, & quodcunque voluerit siue pater siue alius
quiuus, puero nomen imponere potest: ita quilibet cum
adoleuerit, si forte sibi nomen, vel à parentibus vel
ab alijs impositum, minimè placuerit, sine vllò pericu-
lo, modo sit innocens, potest illud immutare. Quid hac
sententia clarius? quid apertius? quis huius legis ver-
ba potest aliter interpretari? quis in alium sensum
detorquere, quis exceptione aliqua contrahere? cum
ipsi legislatores vnam tantum eam exceptionem ad-
dant, Extra quam si quis fraudis gratia faciat. Quo
in loco Iurisperiti hoc fraudandi gratia fieri senti-
unt, cum sigillatim, & in vna tantum aut altera re
nomen mutatur, non autem cum generatim atque in
rebus omnibus. Cum igitur hanc vnam fraudis cau-
sam legislatores excipiant, nemini dubium esse po-
test, quin alias omnes admittant. Vnde Baldus, le-
gum interpres acutissimus, totius legis huius summam
ita paucis explicat: Mutatio nominis non fraudulen-
ta, libero homini est permessa. Quod etiam Alciatus
noster quarto Diffinctionum suarum libro compro-
bat. Quae cum in memoriam reuoco, nullum causae
meae patronum desidero. Nam etiamsi nihil de hac
re lege cautum fuisset: tamen id mihi licere contem-
derem. Quae enim legibus minimè prohibentur, omni-
bus ea concedi videntur. Nunc verò cum lex ipsa pa-
lam testetur, & aperte clamet, Licere cuilibet ho-
mini libero mutare nomen: quid est, cur ego dubi-
tare debeam, quin omnium sententijs victor in hoc
iudicio discessurus sim? Nam quoddam huius legis
interpretes ita sentiunt, viri boni esse officium, ad effu-

giendam fraudis suspicionem, vniuersa multitudo
nunciare, se pristinum nomen immutare velle, vnde
dicto proposito se in posterum alio nomine vsurum, po-
tefacere: id tamen si non legis præceptum sit, sed tan-
tùm ipsorum interpretum consilium, tamen à me dili-
genter obseruatum est, qui non prius me Marcum
Antonium Maioragium appellauit, quàm essent scri-
pta mea typis aeneis excusa & passim peruulgata, quibus
facile possent omnes intelligere, me deinceps eorū
nominē semper vti velle. Quamobrem aut lex dan-
nanda est, quæ nomen mutare permittit, aut ego legem
sum absoluendus. Sed quis tam audax, tam temerarius,
tam furiosus esse potest, qui legem eam inprobendam
esse censeat. quæ iam annos mille ducentos atque amplius,
ex quo fuit à Diocletiano & Maximiano lata, deinde à
Iustiniano comprobata, semper valuit, quam nemo vnquam
reprehendere ausus est, cuius auctoritate freti multi doctissimi
homines nomina commutarunt, cui nihil vnquam, ex quo
edita, neque abrogatum neque derogatum fuit, quæ
tam clara, tam perspicua est, vt cum alia pleraque
leges varios sensus admittere posse videantur, hanc
nullum alium sensum, nullam interpretationem præ-
sumere admittat? Quod si lex valet, si firma est, si
quis non intelligit, à me legitime nomen immutare
potuisse? Quod enim ex lege fit, id etiam iuste fieri
existimant: alioquin à iustitia leges discrepant,
quod ne dictu quidem fas est. Ergo sequitur, vt hoc
à me iuste factum sit. Ridet accusator meus Fabius
Lupus, maximus (vt ipse sibi videtur) veterator, et
tionem

tionem se sperat inuenisse, quæ me differat. Nam reliqui minus aliquantò mihi sunt infensi: hic vnus vrget, instat, quiescere non patitur, sanguinem meum sinit, me viuum exorbere concupiscit, immiti quodam atque efferato animo, tanquam ictus aper in me ruit. Audiuit, vt opinor, nominis mutationem Iure ciuili cuius homini libero permissam esse: quare multis exemplis & argumentis conatus est ostendere. Non omnia, quæ Iure ciuili permittuntur, homini Christiano esse concessa, quoniam multis in rebus Pontificiæ leges à Ciuilibus plurimum discrepent. Quæ in re supra modum eius exultauit oratio, atque ita sese iactauit & extulit, vt vocem illam suam odiosam atque vlulantem ea ratione se vendibilior em posse facere speraret, perinde quasi noua quadam & ante hunc diem inaudita diceret, quæ neque vos, P. C. neque quisquam alius literarum studiosus potuerit vnquam aduertere. Quid ais, bone accusator? quæ in re legem à me citatam damnas? quid habes contra illam dicere? quid est, quòd eam improbandam censeas? Multa sunt, inquis, Iure ciuili permissa, quæ tamen à diuinis legibus & pontificijs penitus abhorrent. Audio. Sed quæ tandem ista sunt? Potestne inter ea nominis mutationem commemorare? Nihil minùs. Quid ergo? Permittunt, inquis, leges ciuiles esse in ciuitatibus lupanaria: permittunt scœnora centesimarum, bestium, & semisium: permittunt, adulterum cum filia nupta deprehensum interficere: nemo tamen vir bonus scortari, scœnerari, occidere, iustum esse dicet. Quid præterea? Permittunt leges, oppressos are alieno pauperes in car

cere emori: permittunt, ut, qui uxorem non habet, et
 concubinam habere liceat, & alia nonnulla, quae
 nemo vir probus laudare possit. Sunt ista vera. Qui
 negat? Sed quid ad causam & questionem nostram
 Habetne similitudinem aliquam mutatio nominis
 cum meretricia consuetudine, cum fœnore, cum caede,
 cum pellicatu? Quis tam rerum ignarus, tam amens,
 tam stupidus est, quin intelligat, hæc toto, quod auri
 diametro discrepare? Tam videlicet te auctore & iudice,
 si puella sibi nomen immutaret, in tam graue crimen
 incidet, quàm si concubina alicuius fuerit, et
 meretriciam vitam instituat: si quis religionis gra-
 tia nouum sibi nomen assumserit, ac si
 fœnator aut homicida factus fuerit. Quis hæc tam
 absurda; tam à communi sensu aliena, tam à ratio-
 ne abhorrentia sine somni ho potest audire? Quis non
 videt, argumentorū inopiam te illa conquirere, quæ
 modo tuam accusationem non adiuuent, sed etiam
 plurimum infirment? quæ nihil aliud quàm hostiles
 atque iniquum animum tuum ostendant? Speras
 talibus viris iudicantibus, istam similitudinem tuam
 te probaturum? poteruntne isti iudicare, tam graui-
 ter ab eo peccari, qui sibi nomen mutet, quàm ab eo
 qui scortetur, fœneretur, occidat, concubinam ha-
 beat? Vide, ne sint ista tua decreta Stoicorum, quæ
 non minus eum peccare censebant, qui gallum gale-
 naceum, quàm qui hominem occidisset, qui caulem
 alterius horti fregisset, quàm qui Deorū immortalium
 fana spoliasset. Salue noue Stoice, Zenone temperan-
 tior, Catone seuerior. Sed tamē quæso te, nisi molestum
 est,

est, prius quam ista tua tam firma ratione condēnor, ut mihi pauca quadā respondeas. Cupio enim ex te intelligere, utrū diuinis atque pontificijs legibus scortationes, fœnora, cades, pellicatus prohibeantur, necne? Quid hoc, inquires, ad rem? Nihil fortasse: veruntamen credo te responsurum esse, quod nullo modo negare potes, talia omnia iure pontificio nominatim esse prohibita. Sed quid de nominis mutatione, eodē modo cautum est? Prô summe Deus, quantam hominibus cecitatem improbitas atque nocendi studium inducit! Nescit omnino quid respondeat: quid fingat extemplo, non habet. Videt enim apertissimè, quæ modò cōmemorata fuerunt: à diuinis legibus & pontificijs esse reprobata, nominatimq; de singulis cautum esse, ne cuiquam scortari liceat, ne liceat fœnerari, atque ita de cæteris: cùm tamen interim nusquam aut in Sacris literis, aut in pontificio iure, aut in ijs, quæ sanctissimi homines ediderunt, Operibus nomen mutare prohibitū sit. Hac enim diligentia sapientissimi viri maiores nostri, qui ius pontificiū condiderunt, quod vulgò Canonicum vocant, vsi sunt: ut non tollere ius ciuile, sed emendare quodammodo viderentur. Itaque factum est, ut quæcunque viderent à fide persuasioneq; Christiana nihil abhorre-
re, ea firma atque rata omnia esse voluerint: quæ verò vel in minima quidem re à diuina lege dissentire intelligerent, ea vel prohibenda penitus, vel corrigenda scilicet esse censuerint. Scortationes igitur & fœnora, & pellicatum, & eius generis cætera, quæ semper annexam turpitudinem habent, quamuis ciuili iure con-

re con-

re concederentur, procul tamen à Christianis moribus abesse oportere statuerunt: nominis autem mutationem, quæ nihil honestati bonisq; moribus obesse possit, non modò non prohibuerunt, sed etiam cuiuslibet ab eam permiserunt. Quare tantum abest, ut Christiani mutationem nominis damnandam esse censeant, ut etiam nescio quid religionis habere iudicent: nam cum vitæ rationibus etiam nomen mutare frequentissimè solent, & nullam Vestalem virginem, nullum Monachum, nullum summum Pontificem feri patiuntur, nisi mutato nomine, quemadmodum alio loco docebimus. Cùm igitur apertissimè contra nominis mutationem & à Ciuili iure, & à diuinis, & que pontificijs legibus cuilibet esse concessam: quid aliud quod amplius aduersarij mei tam indoctè, tamque peritè clamitent, hoc à me contra leges esse factum. Dixi de legibus, quæ mihi satis huic causæ facere debebantur. Sequitur, ut quod secundo loco mihi obicerunt accusatores, hoc à me factum esse contra consuetudinem, apertè refellamus. Non enim hac in re satis mirari possum istorum, ignorantiam, & impudentiam singularem. Qui tanquam nouum & inusitatum, & ante hunc diem inauditum in me reprehendant, quod & antiquis illis temporibus, & patrum nostrorum memoria frequentissimè fieri solebat, & hoc etiam nostro tempore sapissimè factum eruditis viris. Nam per Deum immortalem, quæ est ista consuetudo vestra, quam mihi opponitis accusatores? doctorumne, an imperitorum hominum? Si imperitorum, vno vobis in hac parte verbo satis

ciam, Literato viro, quid imperita multitudo sequi so-
leat, non admodum esse curandum. Quid enim absur-
dius aut ineptius dici potest, quam, cum de aliqua re
disceptatur, querere, quid baiuli atque operarij, non
quid homines doctissimi de illa senserint? Nō est enim
consilium in vulgo, non ratio, nō diligentia: sed omnia
præsenti, suoq; sensu iudicat, parum admodum senti-
ens præteritum aut futurum: putatq; nihil omnino re-
ctè fieri, nisi quod vulgarem omnium consuetudinem
sequitur. Aparentum enim suorum vestigijs, etiamsi
plerunq; pessima sunt, vel vnguem, quod aiunt, latum
discedere scelus existimat. Itaq; summa quadam at-
que immensa religione, vel anili potius superstitione
iam pridem inueteratos apud se mores, quamuis ine-
pti sint atq; ridiculi, sibi seruandos esse censet. Quod si
quis non modò aliter faciat, sed etiam contrà sentiat,
eum statim improbum, nefarium, factiosum appellat.
Neque sanè ex eo, quod plures faciunt, consuetudo
vim debet accipere, Nam si hoc fiat, omnia rectè at-
que honestè viuendi præcepta subuertentur. Quotus
enim quisque est, qui studijs honestis, & pertinentibus
ad benè beateq; viuendum delectetur? Quantò plures
& hoc tempore sunt, & semper antea fuerunt, quibus
turpia, quam quibus honesta placeant? Quam multa
sunt in populari vita vulgig; consuetudine ridicula,
inepta, superstitiosa, vana, sordida! quæ si quis reijci-
at & contemnat, eumne aliquid contra hominū con-
suetudinem moliri aut facere diceris? Non equidem
adhuc vos eò dementia peruenisse existimo. Non igitur
imperitorum populariumq; consuetudo proban-
da

da est. Quod si de sapientum doctorumq; hominum
 consuetudine verba facitis, rectè quidem Consuetu-
 dinis verbum vos interpretari iudicabo, sed qua vis
 eius vocabuli, non percipere conuincam. Equidem
 video maioribus nostris, eruditissimis atque sapientis-
 simis viris, placuisse, ut eam consuetudinem, quam
 qui atq; obseruare debemus, non quemlibet inuetera-
 tum morem aut vsum esse censerent: sed eum, qui
 que ab honestate: neque à legibus abhorreret, quem
 omnium voluntas sine scripto longo tempore compro-
 basset, qui denique naturæ ipsi humanæ congruere vi-
 deretur. Quamobrem Fabius Quintilianus, vir ut
 etissimus, ita etiam probatissimus, Ego, inquit, consue-
 tudinem sermonis vocabo consensum eruditorum, su-
 ti viuendi consensum bonorum. Quibus ex verbis
 telligi potest, duplicem ab eruditis viris laudabilem
 poni consuetudinem, alteram sermonis, alteram vi-
 tæ. Quemadmodum etiam omnis nostra laus atque
 gloria, cum ab eleganti docto quæ sermone, tum à
 bus præclarè gestis prouenire solet. Sed vitæ consue-
 tudinem à bonis atque honestis hominibus esse peten-
 dam. Talis enim quisque fieri & haberi solet, quibus
 ij sunt, quorum consuetudine delectatur. Sermonis
 autem, à doctis atq; elegantibus viris. Nam hi
 aptè, distinctè atq; ornatè dicendi rationem tradunt
 nobis possunt. Quid ergo? Contra quam ex his duabus
 me consuetudinem fecisse arguitis, Accusatores? Vitæ
 ne, an sermonis? De vitæ meæ consuetudine nihil
 dico amplius: quoniam satis ostendi, nihil contradi-
 bus vobis, me bonorum hominum semper studi-
 osum

Inst. Orat.
 lib. 1. c. 12.

atque imitatore fuisse : neque vnquam tale aliquod flagitium admisisse , de quo merito condemnari possem. Restat vt de sermonis consuetudine videamus.

Prò Dii immortales ! quantum in hac parte voluptatis, quantum oblectationis ex aduersariorum meorum oratione percepissem, P. C. si quieto animo fuisset, cum eos tam ineptè, tam confuse, tam impolitè loqui audirem ! Vix mehercule risum continere poteram, cum in mentem mihi veniret eorum arrogantia. Qui cum se solos non tantum in hac ciuitate, sed in toto penè terrarum orbe scire putent, cum se bonarum literarum Professores & inscribant, & appellari velint : cum dicendi precepta quotidie discipulis suis inculcent, & optimi Rhetores haberi studeant: in iudicio publico & questione legitima, hoc concursu hominum literatissimorum, hac tanta frequentia, cum res agatur apud vos, P. C. qui propter singularem prudentiam & egregiam eruditionem in hoc consilium publicum delecti estis, in summa omnium expectatione tantas verborum sordes effuderint, tam incultè atque rusticè dixerint, tantam denique, vt vno verbo dicam, barbariem ostentarint. At in qua causa? Quam annum integrum atque amplius commentati sunt. Nam anno superiore cum Ferraria Mediolanum redisset, & à vobis in pristinum locum restitutus fuisset, eos intellexi, iam accusationem hanc in me preparare. Sed audebuntne isti mihi sermonis consuetudinem obycere? Audistis, quo eloquentia genere Macrinus iste Niger delectetur. Equidem existimo, tanta ex hac frequentia neminè inueniri, qui intelligere poterit,

erit,

rit, quid diceret, aded perturbata, aded rudis, aded
 digesta, atque à consuetudine Latini sermonis abhor-
 rens fuit eius oratio: tamen vos qui acutiores estis
 P. C. & nos, qui causam dicimus, de nominis muta-
 tione voluisse eum nescio quid dicere suspicamur, et
 met si nihil ferè intelleximus. Te verò, Fabi Lupe, ap-
 pello, qui mihi prater ceteros accusatores visus est
 hac parte cerviculam iactare, tuoq; lugubri voci vi-
 latu tantum audientium aures obtrudisse, ut cum ma-
 lum garriendi finem faceres, & eadem sapius inco-
 cares, credo ut emendares collega tui vitium, quem
 nemo prorsus intellexerat: te tandem senatus Pro-
 ceptis tacere iusserit, atque nobis etiam dicendi locum
 relinquere. Vtram tandem existimas propius
 illam veterum Latinorum dicendi consuetudinem
 cedere, meamne dictionem, an locutionem tuam.
 Quam enim mihi nil arrogo: quippe qui longissimo
 tempore me videam interuallo veterum illorum vestigiis
 subsequi: non tamen esse te tam impudentem existimo,
 qui presentibus his talibus viris, sordidam istam
 locutionem tuam audeas huic, qualiscunque est, orationi
 meae praeponere. Cum praesertim ego tot vigiliis et
 laboribus hanc modicam mihi dicendi facultatem con-
 pararim: tibi verò semper, quod satis constat, magis
 Bacchus, quam Minerua, magis Venus, quam Iu-
 piter, magis Silenus & Genius, quam Mercurius & Apol-
 lo placuerit. Hinc igitur accidit, ut ab eruditorum
 consuetudine sermo tuus penitus abhorreat: meus au-
 tem, nisi me fortasse ipsum, resque meas plus, quam
 satis est, amo, se talem audientibus offerat, ut omnia
 facile

facile iudicare possint, in bonis auctoribus me diu diligenter quæ esse versatum. Nam vsque eò politæ orationis ab adolescentia studiosus fui, vt nuper etiã nomen meum, quia nescio quid barbarum præ se ferre videbatur, immutarim. Hic te volumus; inquitur accusatores: hoc defende non esse factum contra omnium consuetudinem. Imò verò nihil mihi facilius est, quàm apertis rationibus & exemplis ostendere, non tantum hoc non esse contra consuetudinem; sed etiam ex cõmuni consuetudine factum. Modò mihi id concedatis, quod non nisi impudentissimè negare potestis, Omne nominũ & totius sermonis arbitrium apud eruditos homines & esse debere, & semper fuisse: vt quicquid viri scientia clari cõmuniter sentiant, id ab alijs ratum haberi debeat. Neque enim nomina naturalia sunt, vt non immutari data occasione facile possint; sed tantum quadã rerum nota sunt, vt non difficulter excellenti doctrina viri iam videre possint, quod cuique rei nomen magis conueniat. Pythagoras sanè maximam eius fuisse doctrinam atque sapientiam dicebat, qui nomina primò rebus imposuit. Nam quamuis plurima reperiuntur nomina, quæ rerum vim & naturam exprimant, vt apud Platonem in Cratylo Socrates copiosè disputat: omnia tamen ab eruditorum hominum institutione profecta sunt. Quod cum ita sit, nemini dubium esse potest, quin eruditorum consensus in nominibus imponendis cõmunis consuetudo vocanda sit. Queramus igitur primò recentium atque doctissimorum hominum exempla; deinde etiam veterum, qui vel sibi ipsi nomen immutarunt,

Arist. de Interpret. ca. 1. & 2. & li. 1. Sophist. Elench. c. 1

P

vel

vel ab alijs nouum nomen oblatum libenter arripuerunt: vt tandem aliquando desinant aduersarij calere me accusare, quæ nunquam ab aliquo sapiente sunt improbata. Quis hoc nostro tempore bonarum literarum Professor Baptista Egnatio clarior est? Qui iam pridem Venetijs vtramque Linguam ita proficitur, ut ei plurimum elegantiores literæ debeant, qui non aliter, atque olim Cato ille Censorius, cum annum iam octogesimum excesserit; tamen in solitis suis laboribus, atque in publico docendi munere perseverat. Hunc igitur in iuuentute sibi nomen immutasse constat, neque tamen ea de causa quisquæ eum vnquam accusandum aut reprehendendum esse censuit. Et que mutatio fuit illa? Dii boni, quàm longè perita quàm à priore nomine diuersa! Cùm enim antea Ioannes de Cipellis vocaretur, postea Baptista Egnatius vocari voluit. Quantopere fremerent aduersarij mei, quàm sese iactarent, quàm me statim exterminare se posse considerent; si talem in nomine meo mutationem inuenissent; qui propter vnâ immutatam in eo syllabam, tantas turbas commouent, & in me tam tragicè vociferantur! Quid de Fabio Vigili, vero non tantum doctissimo, sed etiam sanctissimo dicam? Qui propter egregias virtutes suas dignus est habitus, cui Spoletinus Episcopatus à Paulo Tertio Pontifice Maximo demandaretur. Is enim cùm antea Fabianus vetula diceretur, postea se Fabium Vigilem vocari iussit: quo nomine nunc etiam ab omnibus appellatur. Ecquid igitur ea de causa dignitatis amisit? ecquid ideo minus Pontifici gratus fuit?

Imò verò tanto postea gratior euasit, quanto sibi gratius nomen adoptauit. Iam verò Pierius Valerianus, vir in primis eruditus, & in summo precio atque honore propter Sacerdotij dignitatem doctrinamque non vulgarem habitus, Petrus Valerij prius dicebatur. Quid, Phadrus ille Velaterranus, tam clarus Orator, cuius omnes actionem precipue mirabantur, quem Sodoletus in suo de Philosophia libro contra Philosophiam ipsam disputantem inducit, an non antea Thomas Ingeramius dicebatur? Ecquis vnquam tantam in eo nominis mutationem vel leui reprehensione dignam censuit? Quid Politianus, vir ita facundus & oratione politus, vt non sine causa nomen illud asciiuisse sibi videatur, an non Angelus antea de monte Pulciano fuit? Quid, Domitius Calderinus nonne sibi nomen hoc finxit, cum antea Dominicus de Caldarijs esset? Quid, Ianus Parrhasius, nonne prius Ioannes Paulus de Parisijs dicebatur? Doceant igitur aduersarij, si possunt: aut hæc qua proferimus, exempla vera non esse, aut eorum aliquem, qui sine fraude nomen sibi mutauerint, qui sanè quàm plurimi fuerunt & recentiores & vetustiores, ea de causa vocatum in iudicium fuisse. Quod si probare potuerint, quò minus secundum eos litem detis, & contra me sententiam feratis, P. C. non recuso. Sed quid cesso doctissimi atque eloquentissimi viri exemplum in medium asserre, quem ego libenter auctorem secutus sum, qui (vt arbitror) eadem de causa, qua ego, cum idem nomen haberet, repudiatò veteri nouum assumpsit? M. Antonius Flaminius, quò sua elegantia dicendiq; venustate doctorum omnium

in se ora conuertit, cum puer esset, & Bononia, pater suo ludi magistro literis operam daret, quem admodum à multis fide dignissimis accepimus, & praesertim ab hoc nostro ciue Francisco Minutio Caluo, qui maximam cum Flaminiò familiaritatem habebat, iam inde à pueritia ceptam; Antonius Maria dicebatur. Hic postea cum in literis plurimum proficisset, & Bononia Romam transmigrasset, se Marcum Antonium appellauit. Quae res illi nunquam de decori, sed magno semper honori fuit. Nam eius pater Ioannes Antonius, cum esset Imola natus obscuro loco, se in Flaminiorum gentem inseruit, & Antonius Flaminius dici uoluit: ut non tantum propter literas, sed etiam propter nominis dignitatem clarificeret: quod alijs etiam plurimis ante se concessum fuisse intelligebat. Et merito. Nam si Romani, prudentissimi uiri, Candidatis suis, (ut in Historijs habemus) quo tempore prehensare volebant, magistratusque petere, sibi nomina patriciorum, & nobilissimarum familiarum adoptare concedebant, quò gratiores essent ad populum, & facilius, quem peterent, magistratum assequerentur; qua in re de Reipubl. administratione atque salute agabatur: quantum magis nobis Musarum Candidatis concedendum est, nomen illud, quod elegantius visum fuerit, assumere; cum praesertim hac in re nemo damnum à nobis possit aut detrimentum accipere? Quare lepidè Pöponius Laetus, vir summa eruditione atq; dicendi elegantia clarus, cum à Paulo Secundo Pontifice Maximo, cuius consuetudine familiariter utebatur, molli quodammodo

brachio

brachio reprehenderetur, quòd mutato nomine, cum antea Bernardinus diceretur, se Pomponium Latum vocari iuberet: quid hoc, inquit, ad te Pontifex Maxime? an si me Fœniculum appellari voluiffem, id reprehenderes? Risit ad hanc responfionem Pontifex; neque illum impediendum esse censuit, quò minus suo sibi arbitrio nomen adoptaret. Cum igitur propè innumerabilia sint eruditiffimorum hominum exempla, qui suo arbitratu noua sibi nomina finxerint, quos nemo tamen vnquam non solùm in iudicium vocauit, sed ne grauius quidem reprehendit: neque satis aduersariorum meorum inscitiam admirari, qui hæc tam clara, tam aperta, tam vsitata pro nefario scelere mihi obijciant; cum præsertim hoc non tantùm à literatis hominibus, sed etiam à plerisque alijs quotidie fiat. Quis enim nescit, eos, quos appellamus Monachos, cum in religiosorũ conuentus & cœnobita transmigrant, vetera nomina deponere, & alia noua sumere? Quòd si mutatio nominis esset improbanda, quis eo tẽpore, quo maximè religioni se addicit, aut sibi nouum nomen eligeret, aut à religionis Antistitibus pristinum nomen suũ immutari pateretur? Hos idem puellæ faciunt, quæ more Vestalium virginum perpetuam Deo castitatem vouentes, monasteria, quæ vocant, ingrediuntur. Nam aut ipsæ sibi permissu præsidum suarũ nouum nomen eligunt, vetus repudiant, aut à præsidibus oblatum recipiunt. Quid, Pontifices Maximi sunt ne eo nomine contenti, quo die suo lustrico fuerant insigniti? Minimè verò. Nam cum Pontificatũ ineunt, aliud confestim sibi nomen assumunt. Et-

quisquam adhuc dubitabit, quin accusatores isti aperte calumnientur, & falso dictitent, contra omnium consuetudinem me mihi nomen immutasse! Cum & plerique literati viri, & quicumque religionis gratia novas viuendi rationes suscipiunt, novosque sibi amicum inducunt, & ipsi denique Pontifices, à quibus tota religio nostra fulciri creditur, sibi nomen immutare solent. Profecto non hac tam perspicua, tamque peruulgata negarent, nisi eos vel malicia, vel inuidia eos omni redderet. Nam in eo quoque me non solum leuiter accusant, quod gentis ac familiae meae nomen dimiserim, & Maioragii cognomen assumerim. Tamque insipientes atque ignari rerum esse videntur, ut quod ego modestiae gratia feci, putant arroganter à me factum. Existimant enim, Maioragium à me fictum esse cognomen à maiore, quod eis maior esse velim: quorum opinio quam ridicula sit atque inepta, vel puero perspicuum. Sed ut facilis consisti me rationem intelligatis, P. C. breuiter, unde familia nostra duxerit originem, explicabo. Quo tempore Longobardorum rex Desiderius apud maiores nostros in hac Cisalpina Galliarum potiebatur, tres fuerunt fratres, ipsius regis propinqui atque necessarij, quippe qui ex eius sorore nati fuerant: quorum primus Amphortius, alter Fusus, tertius Catus vocabatur. Hos, ipse rex, non tantum quia propinqui erant, sed etiam quia singulares eorum virtutes & in bello & in pace fuerat expertus, maximis honoribus profecutus est. Et praeter alias dignitates atque egregia munera, quibus eos affecit, totum etiam territorium illum, qui inter Nouocomum & Leucum exten-

ditur, & sursum versus vsque ad Larij diuortia, largitus eis est : quo tractu continetur ea, quæ plebs Incini dicitur, & tota Brigantij montis regio, vino clarissima, totaq; vallis Asinia, atque etiam alie nonnullæ regiones. In quibus locis confidentes tres illi fratres, honoris gratia sunt ab ipso rege Comites appellati. Quod nomen non ita pridem eo tempore cœperat esse dignitatis; cum apud veteres Latinos in ea significatione nusquam reperiat. Hinc igitur factum est, vt horum trium fratrum posterij sint Comites nominati. Vnde postea familia Comitum longo tempore Mediolani floruit, atque etiam hodie multis nobilissimis & eruditissimis viris floret. Sed vt ad tres illos fratres reuertar : Amphortius, qui ex illis natu-

Supraorat.

8. pag. 143.

ximus erat, Maioragium vicum extruxit, atque in eoturrim, cuius adhuc in domo mea paterna, post septingentos atque amplius annos, quedam extant vestigia atque fundamenta; hic nostri generis auctor fuit; atque ab hoc Amphortij Comites maiores mei dicti fuerunt. Fusius autem & Catus nonnullos alios vicos cum turribus adificarunt : vnde etiam hoc tempore multi sunt in eis locis, licet obscuro atque ignobiles, qui Comites Fusij, & Comites Cati vocentur. Ab his maioribus orta Comitum familia, complures habuit claros atque illustres viros : qui, vt arbitror, nominis ambiguitatem vitantes, ne re vera Comites esse crederentur, & ea dignitate potiti, quam non haberent; non se Comites, sed vel de Comite, vel de Comitibus inscribebant. Verum cum hoc locutionis genus à consuetudine Latini sermonis abhorreret:

primò vir eruditissimus auunculus meus, qui per
 tos annos Mediolani magna cum gloria publicè docu-
 it, cum elegantia sermonis admodum studiosus esse,
 non amplius se de Comitibus, ut ceteri faciebant, sed
 Petrum Comitem cœpit inscribere. Vidi ego nomina
 las eius lucubrationes, sanè perquam eruditas, cū
 inscriptione: Petri Comitis. Hunc imitati sunt etiam
 fratres Iacobus & Aluisius, atque etiam pater meus
 Iulianus, qui horum sororem Magdalenā, matrem me-
 am in matrimonio habebat. Nam hi omnes se perpetu-
 tud Comites inscripserunt. Quos deinde subsequenti
 Primus & Antonius Aloysij filij, consobrini mei, per-
 gunt etiam nunc eodem se modo inscribere. Verum
 ego, cum hoc nomen Comitis hoc tempore ambiguum
 esse viderem, & ab omnibus, quibus familia nostra
 nota non est, pro dignitate capi intelligerem: statim
 mihi esse dimittendum: cum præsertim Maioragij co-
 gnomen tum haberem adhuc à patre hereditarium.
 Ne id fortasse mihi aliquando accideret, quod Pri-
 mo Comiti consobrino meo contigit. Qui cum in
 Germaniam ea de causa profectus fuisset, ut Erasmi
 consuetudine per aliquod tempus frueretur, prope
 quam ipsum Erasmus conueniret, ad eum literas de-
 dit, quibus aduentus sui causam declarabat, quarum
 in extrema parte nomen suum, ut sit, ita subscripse-
 rat: Tui studiosissimus Primus Comes Mediolanen-
 sis. Hanc cum Erasmus subscriptionem vidisset, cre-
 didit statim magnum aliquem adesse Principem, su-
 visendi gratia. Quare licet admodum senex & infir-
 mus esset, tamen quo studio, quoque apparatu potuit,

obuiam consobrino meo longè processit : Sed postquam homunculum vnum, nullo comitatu, nullo seruorum grege stipatum, & bene quidem literatum, sed nullo elegantiori cultu vestitum reperit : errorem suum ridere iucundissimè cœpit : & tamen eum sibi multò gratiorem aduenisse, quàm si magnus Princeps fuisset, multis audientibus testatus est. Eadem ratione deceptus aliquando fuit in nomine meo vir insignis ac literatus Sebastianus Gryphius. Cum enim ad eum literas dedissem, & me Comitem inscripsissem, ille mihi tanquam alicui Principi respondit, & clarissimum Comitem non semel appellauit. Itaque cum hoc aduertissem, & exemplo quàm plurimorum & doctissimorum hominum me familia nomen pratermittere posse intelligerem : statui nomen illud Comitis omnino mihi dimittendum esse. Sunt enim innumerabiles penè literati viri, qui relicto familia nomine, vel à regione, vel à loco, vbi nati sunt, sibi cognomen assumerunt. Vt Erasmus penè diuino vir ingenio, qui de re literaria nostro tempore plurimum bene meritus est, à vico, vbi natus erat, se Roterodamum appellauit. Vt Antonius Nebrifensis, qui primus apud Hispanos literas illustrauit : ita Petrus Marsus, Antonius Volscus, Raphaël Volaterranus, Antonius Minturnus, infinitiq; alij. Quod aduersarijs meis nouum videri mirū est, in hac præsertim ciuitate, in qua plurima familia nomen à vicis, vnde traxerunt originem, seruant. Vnde enim Andreas Alciatus, Iuriscultorū facile Princeps, nomen habet? an non ab Alciato vico, qui non amplius quinque millia passuū à Maioragio distat? At-

que hoc ego nomine nonnunquam gloriari soleo, quod
 mihi fortuna dederit, ut incunabula generis ex
 dem penè loco cum Alciato traxerim. Quid Fama
 norum nobilissima gens? quid Cusanorum? quid La
 pignanorum? quid Legnanorum? quid Cardan
 rum? quid Briuiorum? quid plurium aliarum, quæ
 diolani clarissima sunt? an non omnes à vicis, quæ
 agro Mediolanensi omnes extant etiam hoc tempo
 nomen habent? Quis non igitur vehementer admi
 tur, tam insipientes atque amentes istos accusari
 esse, ut se vobis hoc persuadere posse sperent, contra
 omnium consuetudinem esse factum; qui tanta
 prudentia sapientiaque præditi, ut non tantum
 in communi consuetudine sit, verum etiam quid
 nino fieri oporteat, aut liceat, omnium optime cogi
 tatis. Hoccine igitur vobis præter omnium consue
 dinem videri potest, quod à tot eruditissimis, à tot
 religiosissimis, à tot summis Pontificibus, à tot clarissimis
 milibus frequentissimè fieri consuevit? At dicet forte
 quispiam, hoc esse nouum, & à veteribus minimè factu
 ratum! Quod etsi concedam, non tamen ideo vincit
 aduersarij, contra consuetudinem esse factum. Quoniam
 am ex quo tempore nostra persuasio fidesque Christi
 na vigere cœpit, etiam hæc mutandi nominis consuetu
 do cum ea inualuit. Nam & ipse Christus, auctor
 parens nostra salutis, nonnullis ex discipulis suis nomi
 na mutauit: & postquam ipse in æternam domum
 am concessit, eius legati, quos Apostolos vocamus, præ
 ferè omnibus, quos Christo & sacris eius iniunctis
 nomina mutabant. Quare tam prisca, tam iniqua, tam
 vetus

Marci 3.

vetus hac consuetudo videri potest, quàm persuasio nostra, quàm fides Christiana. Sed quid dissimulare opus est? Quasi verò mihi probare difficile sit, mutandorum nominum vetustissimam esse consuetudinē, quem admodum & ex sacris Hebræorum libris, & ex historijs intelligi facile potest: nisi mihi satis esset ad victoriam, ostendere, nequaquam à Christianorum moribus hanc mutandi nominis rationem alienam esse. Sed tamen illud non prætermittam, multis de causis apud veteres illos Romanos, diligentissimos nominū observatores, pristinum immutari nomen consuevisse. Primum enim quoties peregrinus aliquis civitate donabatur, & civis Romanus fiebat, is arbitrato suo nomen Romanum, quod sibi magis placuisset, eligebat. Sic Archias Poëta posteaquam civis Romanus factus est, A. Licinius dici cœpit. Sic Antipater Historicus civitate donatus, L. Cælij nomen assumpsit. Sic Demetrius Megarum in Romanam civitatem ascitus, P. Cornelius factus est. Sic innumerabiles alij ius Romanæ civitatis adepti, quæ gratiora sibi fuissent, nomina capiebant. Deinde illam etiam apud Romanos fuisse consuetudinem observavimus, ut cum plebeius aliquis equestrem dignitatem adipisceretur, novum sibi, repudiato veteri, nomen adoptaret. Quin apertè Plutarchus ostendit, apud Romanos licuisse cuilibet volenti mutare nomen, cum de Cicerone sic in eius vita scribat: Cum primas dignitates Reipublicæ cœpisset attingere, & ab amicis suis crederetur id nomen aut omnino vitaturus, aut in aliud commutaturus, juvenili quadam audacia dixisse traditur, Se certaturum splendidius Scavris atq; Catu-

lis nomen Ciceronis efficere. Nā qua ratione
didissent amici, sibi Ciceronem fuisse nomen mutan-
rū, nisi fuisset apud Romanos ea mutandi nominis
suetudo? Quid, illud an non apertissimū est, cum
qui se in adoptionem alicui dabant, noua semper
optantium nomina sumere solitos, vt Scipio Aemili-
nus, Fabius Rutilianus, Caesar Octavianus, plurimi
alij fecerunt? Quid, in adeundis hereditatibus
non obseruatum fuisse legimus, vt saepenumero cum
quo fuissent heredes instituti, nomen acciperent?
M. Brutus Q. Capiōis nomen assumpsit, vnde post
Q. Capio Brutus fuit appellatus: sic Pomponius
ticus propter Q. Caciū hereditatem, Q. Caciū
Pomponianus à Cicerone dictus fuit. Quis enim
sapissimè fiebat, vt qui testamenti factionem habere-
rent, cum aliquem sibi ciuem heredem eligerent,
eum iuberent nomen immutare. Quod ad Attium

In Epist. ad scribens, his verbis ostendit Cicero: Dolabellā
Atticali. 7. Livia testamentō cum duobus cohæredibus esse im-
cp. 8. ente: sed iuberi mutare nomen. Est $\rho\omicron\lambda\iota\tau\iota\mu\alpha$,
 $\sigma\kappa\epsilon\mu\mu\alpha$, Rectūne sit nobili adolescenti mutare
men, mulieris testamento. Quid præterea, nonne
tibi sibi ab alijs oblata nomina libenter arripuerunt,
fertim si noui homines fuissent, & aliquid honoris
aut gloria nomen illud nouum allaturum videretur.
Vnde enim Cato ille maior, vir insignis omni virtute
genere, nomen habuit? an non ex prudentia atq; cal-
ditate sua? Cum enim esset prorsus ignobilis, & in ag-
suo paterno Tusculano Priscus vocaretur, à M. Valer-
rio Flacco Romā deductus, non ita multo post ob-
miam

miam virtutē Cato cognominatus est. Nam Romani
 (quod ait Plutarchus) eum, in quo multarum rerum
 usus atque scientia sit, Catonē nominant. Quod qui-
 dem nomen adeo sibi libenter adoptavit, ut se non alio
 nomine postea passus sit unquam appellari. Quid Va-
 lerius Publicola, nonne libenter honoris gratia sibi ob-
 latū à populo Romano nomen arripuit? Quid Plato,
 cum prius Aristocles ex aui nomine vocaretur, an non
 cum propter egregiā humerorū latitudinem, & fron-
 tis amplitudinem ab ijs, qui cum eo versabantur, Pla-
 to cognominatus fuisset, tam cupidē nomen illud am-
 plexus est, ut nunquam postea dimiserit? Quid Theo-
 phrastus Eresius, cui Tyrtamo nomen antea fuerat,
 nonne cum eum ob diuinam elocutionem preceptor e-
 ius Aristoteles Theophrastum appellaret, sibi postea
 tanquam propriū nomen illud ascivit, & in Operibus
 suis inscribere non dubitavit? Quid Homerus, cum
 antea Melesigenes diceretur, an non, postquam cæ-
 cus factus est, & ducis indigeret, Homerus dictus est?
 Iones enim & Cumæi captos oculos, Homeros vocant,
 eo quod ducibus egeant: hoc igitur nomen, reiecto,
 priore, semper postea tenuit. Quinetiam nonnullis
 clarissimis mulieribus hanc nominis mutationem vehe-
 menter placuisse legimus. Mater enim Euandri illi-
 us Arcadis, quæ Latinarum literarum auctor & in-
 uentrix fuisse dicitur, cum antea Nicostrata vocare-
 tur, postea propter diuinandi scientiā, & diuinorum
 carminum interpretationem, Carmenta fuit appel-
 lata. Tanaquil autē sapientissima fœmina. Tarquinij
 Prisci coniux, postquā Romā venit, maritumque suum

In vita Ca-
 tonis Ma-
 ioris.

Re-

Regem vidit, nomen etiam Romanum habere voluit
 itaque Caia Cecilia dicta est. Quod autem praeter
 tendi gentis atque familiae nominis antiquissima
 consuetudo sit, declarant omnes ferè Graecorum appella-
 tiones, in quibus, vel à regionibus, vel à ciuitatibus
 oppidis sibi nomen assumunt. Cum tamen credibile sit
 in suis regionibus ac ciuitatibus, suarum familiarum
 nomina singulos ab alijs habuisse distincta. Sic Aris-
 oteles Stagiritis inscribitur, Plato Atheniensis, Eu-
 cides Megarensis, Theodorus Cyrenaicus, Pythagoras
 Samius, Gorgias Leontinus, Pindarus Thebanus, Pe-
 tacus Mityleneus, Thales Milesius, Chilo Lacedaemo-
 nius, Bias Prienensis, Periander Corinthius, Cleobolus
 Lyndius, Solon Atheniensis, alijsque innumera-
 biles. Quin etiam apud Latinos eiusmodi sunt appella-
 tiones, vt T. Liuius Patavinus, Apuleius Madama-
 sis, Lucanus Cordubensis, Silius Italicus, Ausonius
 Burdegalensis. Multa praetereo consultò, P. C. ne
 ar magis aliorum exemplis, quam rationi confide-
 re. Doet enim nos ipsa ratio nihil referre, non tantum
 quo singuli homines, sed etiã quo quaeque res nomen
 vocetur: modo tale nomen imponatur, vt per illud
 ea, quam significare volumus, intelligi possit. Sum-
 nim ab ipsis hominibus excogitata nomina, non
 sanè de causa, nisi vt per ea res inter se discernantur,
 nam qua ratione, nisi nomine rebus addantur, haec
 illa distingui atque separari poterit? Sed tamen qua-
 ties inter homines de rebus ipsis conuenit, nihil opor-
 tet (vt apud Platonem ait Socrates) de nominibus
 se sollicitos: quoniam nullum alium nobis usum nomi-

In Cratylo

na praestant, nisi ut per eares intelligamus: quae cum
 à nobis percepta fuerint, possimus eas, quocunque no-
 bis placuerit, nomine vocare. Quid enim prohibet,
 quod minus inter se conuenire possint homines, ut
 quem nunc equum (exempli gratia) vocamus, postea
 bouem appellent, & contra, quem nunc bouem, equum
 postea nominent? Cum enim homines ipsi nominum
 formatores fuerint, & noua semper nouis rebus no-
 mina imposuerint, etiam arbitrio suo possunt ea, quo-
 ties sibi placuerit, immutare. Quod si post homines na-
 tos & primam nominum impositionem, veteres illi sta-
 tuissent, nulla esse mutanda nomina, certè nunquam
 tanta linguarum varietas accidisset: sed isdem nomi-
 nibus Hebraei, Graeci, Latini, ceteraeque nationes omnes
 uterentur. Nunc cum vnaquaeque natio suo arbitra-
 ta sibi nomina fingat, idque licere omnes arbitrentur,
 fit ut non tantum in diuersis prouincijs, sed etiam in
 eadem regione, atque adeo ciuitate, res vna varijs
 nominibus appelletur: tantumque in hac nominum
 mutatione consuetudo valet, ut non tantum homines,
 belluae, plantae, res vniuersae, quae ad usum hominum ac-
 commodantur, sed etiam flumina, montes, regiones,
 vrbes, vetus nomen amittant, & nouum accipiant.
 E quibus exempli tantum gratia nonnulla commemo-
 rabo. Tyberim fluum, ab antiquis Albulam dictum
 fuisse legimus. Padum, scribit Plinius, à Liguribus Bo-
 dincū olim appellatū fuisse. Quem antiqui Rubiconem
 vocabant, vulgò nunc Pisatellum dicunt. Quem Li-
 rim veteres, nos Garilianum. Quid, an non vulgò nunc
 Mongi-

Nat. hist:
 lib. 3. c. 16.

Mongibellus mons ille Sicilia dicitur, quem Aetnae
 teres appellarunt? Nunc Caput Solis vocant, quod
 olim Zephyriū promontorium. Colonā verò, quod
 às Laciniū. Quid, regiones idēne seruant perpetuū
 nomen? Minime verò. Nā Italia quot nominibus ap-
 pellata fuit? modo Oenotria, modo Hesperia, nunc
 Iulia, nunc Saturnia, nunc Latīū. Quid, Italia populi
 vbi Samnitū hoc tempore, vbi Sabinorū, vbi Veientinorū,
 vbi Volscorū nomen? cū tamen adhuc eadē reg-
 nes, sed alijs nominibus super sint. Iā verò ciuitates
 in Italia plurimae, sicut alibi passim, nouū nomen sum-
 ptasunt. Papia nunc est, quod olim Ticinū fuit. Quae
 Castellī ciuitas vulgò dicitur, olim Tiferinū fuit. Quae
 Vastū hodie vocant, apud antiquos Istoniū voca-
 tur. Populonia dicebatur aliās, quod nunc Pluui-
 Cornetū vulgus appellat, quod Ptolemaeus Casti-
 uum. Traiectū nunc est, quae iam pridē Mimurna
 rant. Sed quid haec pauca persequar, cū & in ipsa
 Italia, & in alijs prouincijs omnibus, omnia fere
 nomina sint penitus immutata? Rectè enim
 quidam cecinit:

Anfonius.
 sed pro no-
 minibus,
 marmorib

Mors etiam saxi nominibusq; venit.
 Videntur enim homines semper hac nomi-
 narietate magnopere delectati, non tantum in suorum
 nominum mutatione, sed aliarū etiam penè omnium
 rerum: vt nihil omnino reperiatur, quod idem
 perpetuo nomen apud omnes nationes conseruare
 videatur. Quae cū ita sint, P. C. vobis iā aper-
 tum est, non esse hanc nominis muta-
 tionem contra omnium consuetudinem, quod aduersarij
 nuntia

nimis imperitè mihi obiecerunt. Cùm & doctorum ho-
 minum, & religiosorum, & Pontificum, & omnium
 denique, quibuscunque visum fuerit, hunc esse morem,
 & semper fuisse docuerim, ut & suo sibi arbitrio no-
 men immutarent, & ab alijs oblatum, quod gratum
 esset, arriperent. Quam quidem consuetudinem nul-
 la sit ratio, quæ rectè possit improbare: cùm aliud atq;
 aliud, prout hominibus placuerit, res singula nomen
 accipiant. Satis mihi multa verba fecisse videor, quare
 nominis mutatio sit & à legibus concessa, & à com-
 muni consuetudine comprobata. Restat, ut etiam de
 honestate atque decoro nonnulla dicamus. Quod cùm
 fecero, perorabo. Hoc enim tertium fuit eorum, quæ
 mihi accusatores obiecerant. Cui quanquam ex ijs,
 quæ iam dicta fuerunt, satis responsum esse videri
 possit: (nihil enim contra decorum est, quod ex com-
 muni consuetudine, legibus ipsis concedentibus, fiat)
 tamen ne quid omnino dubitationis in cuiusquam a-
 nimorelinquatur, etiam huic parti respondebo. Op-
 ponunt mihi grauißimum honestatis atque decori no-
 men, quo fieri non potest, ut non vehementissimè
 commouear. Etenim id vnum semper ab ineunte ado-
 lescentia summo studio conatus sum, ut nihil vnquam
 aggredirentarem, quod aliquo modo turpe atque in-
 decorum esse videretur. Quod si mutatio nominis
 contra decorum atque honestatem esset, vani fuissent
 omnes conatus mei, vani labores, vana omnis indu-
 stria. Quid enim mihi vita prodesset honestissimè at-
 que decentissimè acta, si nomini meo turpitudinis atq;
 dedecoris nota iniusta esset sempiterna? Verum ut in
 Q alijs,

alijs, quæ iam aperte refutauimus, ita etiam in
 parte me accusatores iniuste calumniantur. Quid
 enim turpitudinis habet, quid indecori, Nomini muta-
 tio? Num quia res iniusta sit atq; impia? Sed quæ in-
 stitia, quæ impietas hac in re esse potest? Deorum re-
 ligio, mutando nomine, violatur? generisne humani se-
 cietas offenditur? Estne hac in re aliqua aut libidinis
 aut auaritia, aut vilius improbitatis suspicio? Estne al-
 quid eiusmodi, quod animum à virtute alienum osten-
 dere possit? Nihil sanè horū non solum dici, sed ne fingi
 quidem potest. Cur ergo indecorum? An quia sa-
 pientes & eruditi homines ab eo facto refugiant? Immo
 verò iam à nobis copiosè demonstratum est, plurimo-
 rum hominū, qui doctrina atq; sapientia excelluerunt
 exempla reperiri, qui sibi nomina commutarunt. Quod
 autem sapientium exemplo fit, id etiā omnes rectè
 existimant. Quos enim imitari debemus, nisi doctores
 sapientes viros? Quorum nobis vitā, quorum facta atq;
 dicta proponenda putemus, nisi eorum, qui, quod pro-
 cherrimum factu atq; dictu est, optimè calluerunt.
 Quod si rectum est clarissimorum hominum exemplum
 sequi: profectò erit etiā decorum atq; honestum. Quod
 enim rectè fit, id vt honestè quoq; decoreq; fiat necesse
 est. Cur hoc (inquam) indecorum? An fortasse quia
 lege prohibitum est? At hoc etiam ostendimus, tam
 diuinis, quàm ab humanis legibus aperte concessum esse.
 Quod autem iure conceditur, id iustum esse nemo
 non intelligit. Nam quæ legum esset utilitas aut vsus,
 si, quæ sunt iniusta, nominatim concederent? Ergo se-
 quitur, vt idem etiam decorum sit. Quid ad hac con-
 trā

trà dici potest? Vel enim hoc factum meum iustum est, vel iniustum. Sed iniustum non esse (propterea quod & ab eruditis atq; sapientibus viris vsurpetur, & à legib. permittatur) ostensum est. Restat igitur, vt iustum esse necessario cōcludamus. Idne igitur vos, P. C. quod iustum est, contra honestatem atque decorum esse iudicabitis? Profecto nunquam cadet in istam sapientiam vestram tam iniquum iudicium. Quis enim non videt, hac argumenta luce esse clariora? Sed quibus tandem rationibus aduersarij nominis mutationem, contra decus atque honestatem esse probare conati sunt? Primum (opinor) hoc eorum est argumentum: Is, quem veteris nominis pœnitet, omnes in leuitatis atque inconstantie suspicionem inducit. Nihil autem inconstantia atque leuitate turpius, aut magis indecorum videtur. Quam in parte possum id ego dicere, quod olim vulpes, cum in cuiusdam artificis domum esset ingressa, pulchramque capitis imaginem intueretur: O quale caput (inquit) sed cerebrum non habet! Nam quæ ratione probatis, aduersarij, eum in leuitatis atque inconstantie suspicionem incidere, quem veteris nominis pœnitet? Quæ causa est, cur ea suspicio suscitari debeat? Cur inconstans aut leuis existimandus est, qui dolet ea re, quam immutatam esse cupiat, cum præsertim eam mutare concessum sit? Eadem ratione diceretur leuis, quem ignobilitatis, quem paupertatis, quem morbi, quem vitiosorum parentum, quem deniq; status sui pœnitet. Quod si verū sit, erunt inconstantes omnes, qui sua virtute familiam nobilitate, re familiarē augere, valetudine tueri

vitia parentum occultare, dignitatis acquirere con-
 dunt. Quo quid absurdius dici potest? Cur autem ma-
 gis inconstans esse videatur, qui nomen, quam qui vici-
 genus mutat? Eorum enim omnium, quae à parentibus
 accepimus, vna ratio esse debet, vt ea vel aequè conser-
 uari debant, quamuis minimè grata sint, vel aequè mu-
 tare liceat. Quòd si debent omnia conseruari, profectò
 leuis & inconstans erit, quicumq; eorum aliqua mu-
 tauerit. Quo fiet, vt in eodem statu sit vnicuiq; perpe-
 tuò viuendum, neque quisquam ignobilis & obscuri
 loco natus, vnquam emergere atque in luce versari
 possit: sed etiam si aut felici ingenio, aut prospera for-
 tuna adiuuetur, tamen ei necessariò delitescenda
 sit. Quòd si haec absurda sunt, & plerq; mutare licet
 eorum, quae à parentibus accepimus, omne scq; laudat-
 tur, qui se suamq; familiam quotidie reddere conat-
 tur illustriorem, quiq; semper in melius vita suarum
 res promouent: cur is constans appellandus est, qui
 cum industria sua, labore, diligentia iam emergenti-
 ceperit, & omnia ferè, quae à maioribus suis accep-
 rat, immutavit, nomen etiam commutare velit? Quis
 enim est propriè leuis & inconstans appellandus, cui
 hoc nomen in què peculiariter cadit? Opinor in eum
 qui nequaquam in vna recta sententia persistit, sed
 modò hoc, modò illud concupiscit. Qui verò, re multum
 deliberata & perpensa, tandem statuit nouum sibi no-
 men adoptare, quo postea per omne vita sua spatium
 utatur, quis eum leuem aut inconstantem iuste potest
 appellare? Non hercle magis quam qui ruri natus, cum
 in aliqua humili atq; abiecta patria, tandem eam de-
 serit

deserere constituit, atq; in florentissima ciuitate viue-
 re. Quòd si nemo leuem eum existimat, qui nobilissima
 ciuitatis ius acquirere contendit, & pristinam peni-
 tus patriam deserit: cur is leuis habeatur, qui pulchrum
 sibi nomen quarit, vetus repudiat, cum praesertim ea
 fuerit antiquissima consuetudo, vt qui noui ciues fe-
 rent, etiam noua nomina sumerent? At mutatio nomi-
 nis grauitatem non habet! Immo verò tantam habet,
 quantam etiam mutatio patriae vel ciuitatis. Quare
 Cato Censorius, cum ex Tusculano Romanus ciuis es-
 set factus, etiam ex Prisco (sic enim prius vocabatur)
 factus est Cato. Quòd si grauitatem non haberet mu-
 tatio nominis: cur sibi Pontifices nomen immutarent?
 cur Christus quibusdam discipulis suis nouum nomen
 imposuisset? cur eiusdem legati quoscunque sacris ini-
 tiassent, eis nomen etiam mutare voluissent? cur etiam
 nostro tempore quoties alienigena Christianus fit, pri-
 stinum nomen repudiat? Sed iterum insurgit, atq; elo-
 quiotonat accusator Fabius. Omnes (inquit) qui sibi
 nomen mutant, parentem primum mandatum con-
 temnunt atque despiciunt, parentum prima munera
 parui pendunt, parentum voluntatem irritam faci-
 unt. Quis has tam acres exclamationes non vereatur?
 quis hac eloquentiae fulmina non pertimescat?
 Equidem toto corpore perhorrescebam, cum illud Pa-
 rentum repetitoties audirem: itaque, quòd me ver-
 terem, nesciebam. Videbar enim videre, tam acri lu-
 gubriq; accusatoris vociferatione à mortuis excita-
 tos adesse cum flagello parentes meos, qui me graui-
 ter increparent, & verbera minaretur, nisi pristinum

nomen resumerem. Hoc certè tanti ponderis est,
 quanti illud, quo me nuper idem accusator graui-
 mi infectatus est. Cum enim nubilo caelo pluuioque
 mihi domo exeundum esset, & toga domi relicta
 pallio breuiori in publicum prodisssem, vt primus
 iste vidit, summa voce multis audientibus exclama-
 re coepit, me decorum non seruare, nimis inhon-
 stè gerere, sibi ceterisque collegis dedecori esse, fo-
 re vt breui me leuitatis eius puniret. Iudicium
 videlicet hoc iam tum mihi minabatur. Itaque mi-
 ror, cur hoc tantum crimen relicta domi propter plu-
 uiam toga, in accusatione sua non inseruerit, & me
 non tantum nomen, sed etiam vestes & habitum mis-
 tasse coarguerit. En virum dignissimum, qui mor-
 bus praeficiatur. Quid in grauissimis criminibus eum
 eturum existimamus, qui leuissima tam acriter
 etur? Sed illud mihi Iuuenalis in mentem venit
 surpare:

Satyr. 2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glaciæ
 Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
 Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.
 Indocti primum. Nam si mihi liberet accusare
 facile possem ea de aduersarijs meis proferre, testi-
 nijsq; comprobare, quæ certè nobis, P. C. longè graui-
 ra & maiori peena digna, quam nominis & togæ
 tatio viderentur. Sed habeant per me totum vitæ
 spacium multis flagitijs inquinatum, solutum ac libe-
 rû, nihil à me de grauissimis vitijs peccatisq; suis audi-
 ant. Neq; enim id facere possum, à quo me primò
 tura deduxit, deinde consuetudo remouit, postremo

voluntas auocauit. Satis est mihi tam castè atq; integre viuere, vt nemo iustè me accusare possit, aut si accuset, apertè calumniari videatur. Quomodo autem ceteri uiuant, quos emendare ego atq; in rectam viam reducere non possum, non admodum mihi curandum esse censeo. Sed ad rem redeamus. Quodnam est hoc parentum mandatum, quod à me contemptum & spretum dicis, Fabi? Solentne parentes filijs suis præcipere, ne nomen mutant? Certè si ita est, grauer peccant, quicumque sibi nomen mutant. Parentum enim voluntati, quæ non iniqua videatur, semper obtemperare filij debent. Verùm quid alijs accidat, nescio, mihi certè nunquam parentes mei, ne nomen immutarem, præceperunt: itaque non intelligo, cur à me parentum mandatum neglectum fuisse dicas. Sed quid, si uiuo patre, & consentiente & approbante, nomen mutauit, erisne tamen tam improbus, vt affirmes, à me contemptum fuisse parentum mandatum? Tertius enim hic annus est, ex quo quædam Opera mea, sub eo nomine, quod mihi adoptaui, typis excusa & peruulgata sunt. Pater autem meus anno superiore meis in complexibus animam egit: contra cuius voluntatem atque nutum, quoad vixit, non modò quicquam non feci, sed ne facere quidem tentauit: quem ita diligenter obseruabam, vt parentem decet: ita vehementer amabam, vt cum qui, licet in tenuissima re familiari versaretur, nulli tamen vnquam sumptui pepercit, vt me bonis in artibus atque disciplinis eruditum aliquando videre posset: ita cum eo consilia omnia mea communicabam.

vi ne latum quidem (quod aiunt) vnguem ab eius sententia mihi descendendum putarem. Hoc igitur ille nomen approbavit, huic mutationi consensit, hoc nomen sapientius appellavit. Ad sunt testes ex municipiis meis plurimi, summa virtute, fide, religione viri, quibus hoc notissimum est, qui sepe hoc à patre audierunt, qui de honore atque dignitate mea solliciti sunt, qui sponte Mediolanum ad hoc iudicium testimonium ducturi venerunt. Hos, si vobis placuerit, P. C. testes audietis: quamvis hoc minimè necessarium esse videatur. Neque enim legislatores, qui nominis mutationem permiserunt, hanc exceptionem addiderunt: Extra quam si parentibus minimè placuerit. Itaque crediderim, et à parentibus, quidem impediri filios legitime posse, quominus aliqua probabili de causa, si visum eis fuerit, nomina mutant. Quamvis illud ego magnopere laudat atque approbem, nihil sine parentum consilio, dum vivunt, à filiis esse faciendum: sed postquam illi mortui obierint, tunc cuique liberum atque integrum esse, quod vult genus sequi, quod nomen habere velit. Praeclaris enim ingenij sapientissime accidit, vel imperitia, vel ignobilitate parentum, vilia atque abiecta nomina sortiantur. Qua potissimum de causa factam existimarem, ut nomina, quae minimè grata fuerint, mutare lege concessum sit. Quod si parentes pulchra filiis suis nomina praederent imponere, magnum certè illis ornamentum adiungeretur. Tria sunt enim, quibus si forte privati sumus, magno studio parentes acquirere filiis debent: Patria, Nomen, Artes. Quisquis igitur obscuro loco natus patet, claros habere filios concupiscit, primò nobilitatem

quam incolat, sibi ciuitatem eligat, quoniam non tam frequenter familia, quam ciuitatis nomen queritur.

Vt non sine causa Seriphius quidam obiecisse Themistocli dicatur, Non illum sua, sed patriæ gloria splendorem affecutum: cui tamen ingeniosè Themistocles ita respondit: Nec hercle, si ego Seriphius essem, ignobilis, nec situ Atheniensis esses, clarus vnquam fuisses. Hoc ergo in potestate patris primum est, vt, quam velit, filio patriam pareat: deinde vt elegans atque egregium nomen eidem imponat, qua certè res magnum plerisque decus & ornamentum asserre solet: Postremo, vt ingenuis eum artibus erudire contendat, qua præcipuè in re splendoris omnis & gloria principium est. Quod si quis fortè parentum culpa priuatus his rebus fuerit, in eius est arbitrio atque potestate situm, si voluerit, vt & patriam, & nomen, & artem commutet: neque vlla lex, aut vlla ratio reperitur, qua illum iustè possit impedire. Sed vrgent aduersarij valida quadam (vt ipsi existimant) & quasi cornibus armata argumentatione: Qui nomen (inquiunt) familia mutat aut prætermittit, is vel claro illustriq̃ loco natus est, vel certè obscuro atque ignobili: si claris est parentibus ortus, nominis mutatione genus & nobilitatem contempnere videtur, & à maiorum suorum lumine in tenebras decurrere: si autem obscuris & humilibus, seipsum eadem nominis mutatione prodit, & ignobilitatem suam coram omnibus confitetur. Hoc Chrysippeum esse Barones isti putant, atque huiusmodi, vt non modò à me, sed ne à Carneade quidem, si reuiuiscat, vllò modo dissolui possit. Itaque

Q s diu

Cic. de Senectur.

diu atque ad nauseam vsque sunt in hac parte con-
 morati, totaque nugarum plaustra super hac vana
 ratione fuderunt. Sed videamus quid ea valeat, cuius
 ponderis sit. Claro loco natus, nominis mutatione
 (aiunt) obscurior. Quomodo queso? Num quia
 lius & abiecius sibi nomen adoptet? Quis autem alius
 stupidus est, ut hoc faciat? Quisquis enim sibi nomen
 mutat, elegantius & splendidius querit, non autem
 sordidius & obscurius. Quae ratione ergo sit obscurior
 nam etiam si clarius & nobilius sibi nomen assumeret.
 Quis tam rerum ignarus est, ut hoc affirmare audeat.
 Clarus erat Pauli Aemilij filius, datus est in adoptio-
 nem Scipionum familiae, nomen mutauit, postea Scipio
 pro fuit appellatus. Quid? eane de causa contemp-
 sisse nobilitatem suam videtur, eane de causa a ma-
 iorum lumine in tenebras decurrisse? Proh Deum
 que hominum fidem, quantum stuporis, quantum
 peritiae praese ferunt istae aduersariorum rationes.
 Nobilissimus erat Octavius, eum C. Caesar Dicitur
 adoptauit, nouum nomen sumpsit, Caesar postea
 dictus fuit, hac aduersariorum meorum argumen-
 tatione factus est scilicet ignobilior, genus suum contem-
 psit, tenebricosus quidam euasit. Haccine sine
 quisquam audere potest? Quot homines clarissimi
 perierunt, & apud veteres, & apud recentiores,
 relicto familiae sua nomine, se in duas aut tres cla-
 ves familias insinuarunt? Sed ne Historiam contem-
 nere videar, vno tantum summi hominis exemplo con-
 tentus ero, qui nostra memoria vel omnium erudito-
 rum celeberrimus fuit. Aldum enim audio, virum illius

cui tantum & Latine & Graeco litera debent, Bassianatem fuisse, qui tamen prima etate, cum iam floresceret, se Romanum primum scribere coepit. Vidi ego permultas eius epistolas, in quibus ita nomen suum inscribat: Aldus Romanus. Deinde non ita multo post, Manutiorum familia nomen assumpsit, & se longo tempore Aldum Manutium Romanum inscripsit. Postremo cum Alberti Pij Carporum Principis amicissimus esset, etiam in eius familiam se insinuauit, & tandem Aldus Pius Minutius Romanus factus est. Hæc autem ided commemoro, non ut aliquid de tanti viri fama detraham, quem semper omnium maxime sum admiratus: sed ut apertissime doceam, hanc semper fuisse doctorum hominum sententiam, ut nequaquam contra decorum esse censerent, & suum & familia nomen vel mutare, vel penitus relinquere, & alia noua sumere. Nam ipsius Aldi filius, iuuenis cum summa eruditione, tum orationis elegantia praestans, hoc tempore duobus parentis nominibus relictis, tantum se Paulum Manutium inscribit. Quod autem aduersarij dicunt, qui sit obscuro loco natus, mutatione nominis ignobilitatem suam coram omnibus confiteri: non satis (ut ingenue fatear) intelligo, quid sibi velint. Nam qua ratione mutando nomine ignobilitas ostenditur? An quia tantum ignobiles mutare nomen soleant? Ad hoc falsum esse ne aduersarij quidem ipsi negabunt: cum plurimi nobilissimi viri nomina mutasse legantur. Deinde quomodo coram omnibus ignobilitatem consentur? Vtrum coram eis, à quibus cognoscuntur, an

quibus

quibus ignoti sunt? Si coram eis, à quibus cognoscitur, nullam ignominiam aut dedecus affert ignobilitatis confessio, quin potius arrogantes haberentur, si nobiles esse dicerent. Itaque multi praestantissimi viri generis etiam nouitate gloriati sunt, quod à se genus suum, cum antea fuisset obscurum, illustrari coepisset. Si coram eis, quibus ignoti sunt, hoc erit nostri simile. Quis enim eum ignobilem esse credit, quod ne natum quidem nouit? Quare quod in hac parte reprehendant, nihil omnino esse video. Sed tamen id concludam, quod, quicumque bene senserint, verissimum esse mihi facillimè concedent, cum in rebus ferè omnibus, tum multò magis in disciplinae, etque literis, parum admodum, aut nihil ad gloriam & honorem prodesse, quo quisque genere natus dicatur. Vt enim quisque doctissimus & laboriosissimus est, non ut generosissimus & nobilissimus, namque amplitudine atque celebritate nominis maxime excellit. Quid enim obfuit ad aeternam gloriam Socrati, quod statuarij filius esset? quid Euripidi, quod litoris? quid Demostheni, quod fabri ferrarij? quid Virgilio, quod figuli? quid Horatio, quod liberti? quid plurimis alijs, quorum nomine nihil hoc tempore clarius? Desinant igitur aduersarij de genere uacillare, quod utrum clarum an obscurum sit, nihil nobis Musarum cultoribus omnino cura esse debet. Concedant tandem id, quod inficiari non possunt, siue quis nobilis sit, siue ignobilis, honestè atque decorè, si voluerit, immutare nomen posse. Cum autem superioribus in Ferrariensi Gymnasio Iuri civili op-

ram darem, mihi fuit arctissima familiaritas & consuetudo cum Bartholomæo Ferrino, viro cum morum integritate, tum eruditione certè singulari atque admirabili: cuius morte (nam anno superiore in Regiensi legatione mortuus est) nihil mihi iam pridem acerbius euenit. Is igitur, ut mihi narrabant eius familiares, cum esset obscurissimo loco natus, tamen propter excellens ingenium, breui tempore coepit emergere, notusque pluribus fieri: donec eius fama impulsus Hercules Attestius Ferraria princeps, eum accersit, & Scribam suum à secretis esse voluit. Sed cum eum admodum pauperem esse videret, cuiusdam ferrarij mercatoris ditissimi filiam, quam ille unicam habebat, in matrimonium ei collocavit. Itaque cum iam hac ratione ditior & clarior factus fuisset, vnaque cum socero, qui venale ferrum habebat, habitaret, se Ferrinum à soceri ferro coepit appellare, suaque familia nomen suppressere. Quæ res illi non modò nulli dedecori fuit, sed maximum etiam ornamentum attulit. Nam ipse princeps Hercules, eo nomine tantopere delectatus est, ut eum postea nunquam alio quàm Ferrini nomine vocauerit, quem secuti quicumque eum norant, Ferrinum appellabant. Atque ita factum est, ut non ita multò post nullum esset in ea ciuitate clarus nomen, ut etiam nobilissima familia nouo homini Ferrino cedere viderentur. Potèstne igitur quicquam contra honestatem atque decorum esse, quod sæpissimè maximum honorem & dignitatem afferat? Hac sunt, P. C. rationes, hæc causæ, quibus adductus

ego

ego putavi nequaquam crimini mihi dari posse, quod non placebat, nomen immutarem: quod et eruditius viris fieri, et a legibus concedi, et ab honestate atque decoro non abhorreere intelligebam. Non igitur percrata causa, nihil aliud superest, P. C. ut ut vos orem obtester que per eam, quam erga me iam pridem ostendistis, humanitatem atque benignitatem vestram, per aequitatem atque clementiam, quam omnibus iudicijs vestris uti consueveritis, per summam religionem atque incredibilem sapientiam, quam vobis omnes admirantur: ne in hoc iudicio, nullo scelere, sed tantum aduersariorum improbitate confutato, dignitatem eam, qua me vestra sponte decorastis, et amplissima beneficia, que in me contuleritis, grauiore sententia deformare atque obscurare velitis. Si me in hoc iudicium non crimen aliquod questionis proprium, non aliquid eiusmodi, quod sine lege seiunctum, aut ab honestis vita rationibus alienum, sed accusatorum inuidia, nocendique cupiditas vocauit: nolite queso committere, ut quem vestro immortalis penae beneficio nuper affecistis, eundem hoc tempore maleuolorum iniquitate circumuentum, et in dignitate atque honore spoliatis. Si me a pueritia deditum ijs disciplinis iussu non ignoratis, quibus instruimur ad honorem, ad gloriam, ad dignitatem, si bonorum hominum industriam, comitentiamque semper imitari conatus sum, si cum primis mihi pietatem licuit, adhortandis, docendis, concitandis ingenuas artes iuuenibus, de Republ. nostra, quae facultas mea tulit, quam plurimum bene mereri.

dui, si denique ea, quæ nisi vigilantes homines, nisi sobrii, nisi industrii consequi non possunt, labore & diligentia consecutus sum: obsecro vos, Iudices, ne patiamini potius exterarum nationes, laborum meorum fructus, quam iuventutem vestram percipere. Mibi quidem hæc patria longè vitæ meæ charior est, ut optimo cuique civi esse debet. Sed si quid in hoc iudicio (quod Dii omen auertant) decretum à vobis fuerit, quod famam aut existimationem meam aliquo modo ledere videatur, omnino mihi maximo quidem cum dolore atque genitu, sed quodammodo necessario patria discedendum erit. Neque enim exultantes hac victoria inimicos meos, & quotidie mihi insultantes, vllomodo pati poterò: neque in hunc tam mihi iucundum atque gratum conspectum vestrum prodire vnquam amplius ausim: denique civium, amicorum, familiarium, cognatorum consuetudinem, congressum, oculos evitare contendam. O tristem & calamitosam diem illum, quo mihi à domo mea, ab aris atque focis, à domesticorum amplexibus, à patria denique recedendum erit! O spem fallacem, & inanes cogitationes meas, quæ in hoc medio vitæ spacio franguntur & corruunt, quæ in hoc amplificatæ nuper dignitatis curriculo antè sauisimis tempestatibus obruuntur, quam portum conspiciere possint! Nam quid ijs dicam, qui me frequentes interrogabunt, cur hoc potissimum tempore in hac, quam nobis Dii immortales bonitate sua concesserunt, pacis tranquillitate, in hac studiorum ac liberalium artium instauratio-

ratio-

ratione, cum reliqui nostri Professores omnes in
 stinum locum restituti sint, ego solus à patria dissi-
 serim. Poterone seueritatem vestram accusare, P.
 quos omnes aquisimos & clementissimos esse sciam.
 Poterone cuiquam probare, me nullo scelere, nullo
 gito, nullo, ne mediocri quidem, crimine condemp-
 tum, sed aduersariorum potentia, gratia, libidine,
 bis auctoribus oppressum, in eam calamitatem de-
 nisse? Quisquamne credet, vnam tantum in nomine
 meo syllabam immutatam, tantopere vestros animos
 commouere potuisse, vt ea de causa me notandum
 famia censueritis? Vbi igitur vestra iampridem
 ctata & cognita fides, P. C. vbi religio? vbi misera-
 dia? Nihilne poterit apud vos innocentia mea, et
 amicorum preces, nihil cognatorum lachryme, et
 tra inimicorum improbitatem, seuitiam, crudeli-
 tem? Quid ergo? Vt e integritas vbi consistet, si
 vos locum non inuenerit? Quid erit, quod quisquam
 in hac ciuitate laboris, industria, diligentia sua
 mium aliquod se speret assecuturum, qui me, et
 tempore vigiliarum mearum fructus aliquos per-
 re debebam, tam leui accusatione prostratum et
 abiectum videat? Nolite per Deos immortales, P.
 hanc tantam atque exoptatam aduersarijs meis
 ferre letitiam, vt me nunc primum vestris beneficijs
 florecentem, asperiore sententia, tanquam tum
 aliquo aut subita tempestate, peruertatis. Confer-
 te ciuempatrie amantissimum, vobis deditissimum
 bonarum artium studiosum, quem si hoc iudicio
 spero & opto) sententijs vestris absolueritis, ad-
 am

etum & obstrictum perpetuo vobis ac liberis vestris habebitis. Facite, ut eosdem vos in conseruanda tuendaque dignitate mea cognoscam, quos iam in tribuenda atque amplificanda magno cum gaudio cognoui. Sic enim fiet, ut mihi posthac duplo magis elaborandam esse statuat: primum ut eo, quod mihi demandastis, munere, quam fieri potest optime, perfungar: deinde ut vobis, qui me conseruandum esse censueritis, & aduersariorum maleuolentia atque inuidia resisteritis, pro virili parte quam gratissimum esse ostendam. Quibus ex laboribus meis, mihi credite, P. C. efficiam, ut omnis iuentus nostra fructus vberes diuturnosque percipiat.

PRO DECRETO
ALPHONSI AVALI ET
Senatus Mediolanensis, In
Aleatores.

ORATIO XI.

Maximè letandum nobis esse arbitror, Viri Mediolanenses, maximasque Deis immortalibus agendas gratias, quòd hunc sapientissimum inuictissimumque Principem Alphonsum Aualum, hos prudentissimos atque integerrimos Patres Conscriptos, hunc
R denique